

nr. 6 / december 2016 – 78. årgang

GRÆNSEN

magasin om mindretal, sprog og kultur

TEMA:
REFORMATIONEN
SET FRA SYD

BISKOP MARIANNE CHRISTIANSEN, HADERSLEV:

🗨️ **Reformationen
har lært mig
at protestere**

AMBASSADØR:

*Tysklandsstrategi
handler også om kultur*

**FORMANDSSKIFTE I
GRÆNSEFORENINGEN**

GRÆNSEFORENINGEN
FOR EN ÅBEN DANSKHED

INDHOLD

TEMA: REFORMATIONEN SET FRA SYD

Haderslev og grænselandet er stedet, hvor nye idéer og tanker sydfra er slået igennem først. Det understreges ved Reformationsjubilæet i 2017.
Læs side 4-17

- 3 **LEDER**
Af Mette Bock
- 4 **ARVEN EFTER LUTHER ER OGSÅ PROTEST**
Interview med Haderslev-biskop Marianne Christiansen
- 12 **DEN TYSKE KIRKE LØFTER ARVEN BEDST**
Interview med Christa Hansen, tysk præst i Haderslev
- 16 **ROLLESPIL OM LUTHER VINDER FREM**
- 17 **DANSKERNE KUNNE HAVE TALT PLATTYSK**
- 18 **"JEG VIL INSISTERE PÅ AT MØDE MENNESKER"**
Interview med kultur- og kirkeminister Mette Bock, tidligere formand i Grænseforeningen
- 22 **EN YDMYG SØNDERJYDE DER KAN "Æ SPROCH"**
Portræt af Jens Andresen, Grænseforeningens nye formand
- 24 **TYSKLANDSSTRATEGI HANDLER OGSÅ OM SPROG OG KULTUR**
Kommentar af ambassadør Friis Arne Petersen
- 25 **HISTORIEQUIZ**
- 26 **ELEVUDVEKSLING:
"VI ER HURTIGT BLEVET VANT TIL HINANDEN"**
- 28 **NY DANSK-TYSK BØRNEHAVE ER KOMMET GODT FRA START**
- 29 **"VI VIL GERNE PRÆGE VORES BØRN MED TYSK KULTUR"**
- 30 **DE DANSKE DIALEKTER HAR DET SVÆRT**
Af Jørn Lund
- 32 **HAARDER BLIVER NY GENERALKONSUL I FLENSBORG**
- 33 **ANMELDELSE: VÆRDIKAMP OG FOLKEURO**
Af Anders Raahauge
- 34 **ANMELDELSE: 1864 MENNESKER MELLEM MAGTERNE**
Af René Rasmussen
- 35 **TÆNK ENGANG**
Af Mette Bock
- 36 **THERKELSENS HJØRNE**
- 40 **ET VÆRN MOD FJENDEN DER ALDRIG KOM**

Haderslev Domkirke. Foto: Niels Åge Skovbo

NY KULTURMINISTER:
**"JEG GLEMMER
ALDRIG
GRÆNSELANDET"**

Læs interview side 18

Foto: Thomas Tolstrup

AMBASSADØR FRIIS ARNE PETERSEN:
**"SPROG OG KULTUR ER EN DEL
AF TYSKLANDSSTRATEGI"**

Læs
side 24

Foto: Christian T. Jørgensen

LEDER

DET SKRØBELIGSTE PORCELÆN

Af Mette Bock

Når vi i Danmark har formuleret en såkaldt "Tysklandsstrategi" kan jeg ikke lade være med at tænke på, at den burde være bredere. Økonomi og samhandel er vigtigt, men hvorfor ikke tænke økonomi, politik, kultur, sprog og uddannelse sammen? Vore relationer til den store nabo mod syd bæres af mennesker. Hen over grænsen og på tværs af de normalt afgrænsede indsatsområder.

Her på falderebet – jeg er i skrivende stund lige blevet minister – vil jeg runde af med en personlig historie om, hvordan det skrøbeligste, tyske porcelæn kan overleve de værste mareridt. Og om, hvordan det endte i Danmark.

Under krigen blev min mands Opa, der boede i Hamborg, erklæret "uundværlig" og blev derfor ikke sendt i krig. Han havde en ledende stilling i et cigaretfirma og i 1943 var han på forretningsrejse i byen Meissen.

Da han om aftenen sad på et værtshus og spiste, blev han opsøgt af en mand. Manden gav ham et vanvittigt tilbud: Hvis du giver mig en stang cigaretter – der var voldsom mangel herpå – vil jeg sørge for, at du får tilsendt Meissen-porcelæn til 12 personer, inkl. fade og skåle.

Vores Opa tænkte, at manden var gal, men åbenbart meget cigaret-trængende, så han gav ham cigaretterne og en seddel med sin adresse. Og glemte så alt om den historie.

Men så skete der noget uventet, 10 år efter. Krigen var slut og genopbygningen af Europa i fuld gang. Pludselig ankom en kæmpe trækiste fyldt med det yndigste Meissen-porcelæn til Opas adresse i Hamborg. Det viste sig, at den ad omveje var landet på et loft i Berlin på sin vej til Opa. Hele kvarteret i Berlin var blevet sønderbombet – borset lige fra det hus, hvor porcelænet stod. Alle havde glemt kassen, indtil den blev fundet af en ærlig sjæl 10 år senere. Og han sørgede så for, at kassen blev sendt videre til Hamborg.

I dag står det smukke, tyske porcelæn i mit hjem i

Horsens. Min mand og jeg fik det til vores sølvbryllup og hver gang jeg ser det, tænker jeg på, at selv det skrøbeligste porcelæn kan overleve massivt bombardement. Og at der findes ærlige mennesker overalt i denne verden.

Dansk historie og dansk kultur er på godt og ondt påvirket fra mange steder i verden, ikke mindst Tyskland. Det handler om storpolitik og økonomi. Og om kultur.

Mindretallene på begge sider af grænsen spiller en stor rolle som brobyggere og kulturelle dobbelt-gængere. De skal være en del af flertalssamfundene, men ikke gå i et med tapetet. For så mister vi noget uendeligt værdifuldt.

Mindretallene er skrøbelige. Men som I kan se ovenfor, kan selv det skrøbeligste porcelæn klare de stærkeste storme.

Dansk historie og dansk kultur er på godt og ondt påvirket fra mange steder i verden, ikke mindst Tyskland. Det handler om storpolitik og økonomi. Og om kultur

Som minister må jeg træde tilbage fra min post som formand i Grænseforeningen. Det har været en uendeligt stor glæde at være en del af foreningen og møde så mange dejlige mennesker både syd og nord for grænsen. Og een ting står klart – min interesse for grænselandet og mindretallene vil være usvækket. TAK for godt samarbejde! •

“Reformationen har præget os meget – på godt og ondt”, siger Marianne Christiansen, der bærer et par øreringe med Luther-rosen, der var Martin Luthers personlige segl med et hjerte i midten, hvorpå der er printet et kors. Det er en lokal guldsmed i Haderslev, der har sat smykket i produktion på Marianne Christiansens initiativ.

TEMA:
REFORMATIONEN
SET FRA SYD

ARVEN EFTER LUTHER ER OGSÅ PROTEST

Marianne Christiansen er biskop i Haderslev Stift, hvor Reformationen fandt sted tidligere end i det øvrige Danmark. Grænselandet viser vej både dengang og i dag, siger biskoppen, der samtidig peger på, at lutherdommen forpligter den enkelte til at handle efter sin samvittighed

Af Anna-Lise Bjerager
Fotos: Niels Åge Skovbo

Det var, mens de spiste morgenmad i bispegården i Haderslev en dag i september måned i år, at hendes 16-årige søn så på hende og sagde: "Hvorfor er der ingen, der gør noget?" De havde talt om regeringens afvisning af kvoteflygtninge, og da Marianne Christiansen senere på dagen gik ned ad gågaden i Roskilde på vej til et møde, tænkte hun på morgenens samtale og følte sig stadig ramt af sin søns ord. Hun overvejede, om hun skulle skrive et læserbrev, men vidste på forhånd, at hun som biskop ville blive beskyldt for at politisere. Pludselig slog det hende, at hun kunne gøre det, mange borgere i Danmark gør i en digital tidsalder: Starte en underskriftsindsamling på sin private Facebook-profil. Midt på gågaden fik hun fumlet sig vej hen over tasterne på sin mobiltelefon og trykket på "share". Inden mødet var forbi, var underskriftsindsamlingen i fuld gang under overskriften "Mod afvisning af kvoteflygtninge" og i løbet af kort tid havde 6.000 personer skrevet under. ▶

► “Det var en impulsiv handling, men jeg har ikke fortrudt det. Jeg lærte det allerede som barn af min far, der ofte sagde: At være protestant er at protestere”, siger Marianne Christiansen, mens hun byder inden for i forkontoret i bispegården, der ligger i udkanten af den 700 år gamle købstad Haderslev, der også

kaldes “Nordens Wittenberg”.

Haderslev var fra år 1200 og frem til Genforeningen i 1920 en del af hertugdømmet Slesvig og er derfor også i dag præget af påvirkningen sydfra og har tætte kontakter til Tyskland. Wittenberg er således Haderslevs venskabsby. Det var i Haderslev, at Reformationen, som fejres i hele den protestantiske del

Det er den kristne kirkes opgave at være de fattiges og de svages fortalere, og herunder tæller altså også flygtninge

af verden i reformationsåret 2017, blev indført fra 1526, hvilket var ti år tidligere end i det daværende dansk-norske kongerige.

Uden for vinduerne er den første sne faldet i nattens løb, og mellem havens træer kan man skimte Haderslev Dam gennem morgendisken. Inde i byen mod øst rejser Haderslev Domkirke sig i al sin gotiske, himmelstræbende pragt. Her vil det officielle Danmark pinsedag til næste år fejre 500-året for Reformationen med deltagelse af Dronning Margrethe, der er Folkekirkens øverste myndighed. Også dette er en følge af Reformationen, der udskiftede den katolske pave med fyrsten eller kongen.

På væggen hænger en indrammet plakat fra Lutherstadt Wittenberg med et billede af døren ind til slotskirken i Wittenberg. Det var her, reformatoren Martin Luther opslog sine berømte 95 teser, der blandt andet gjorde op med afladshandlen i den katolske kirke, hvilket førte til splittelse og siden grundlæggelsen af den protestantiske kirke. I vindueskarmen står en playmobil-figur, der forestiller Luther, der læser i Bibelen, som han oversatte fra latin til tysk, så menigheden kunne forstå, hvad der foregik under gudstjenesten. Han står med en fjerpen i den ene hånd og en bibel i den anden.

Luther i playmobil-udgave er købt i Tyskland, forklarer hun

og vurderer, at Luther trods alt nok er mere kendt i sit hjemland end i Danmark. I alt fald hørte hun for nylig en dansk tv-journalist rapportere om reformationsfestlighederne og i den forbindelse tale om reformatoren som “Martin Luther King”, der som bekendt var amerikansk borgerrettighedsforkæmper i 1960erne. En undersøgelse, som A&B Analyse har foretaget for Kirkeministeriet, viste for nylig, at hver femte dansker ikke kender begrebet “Reformationen”.

“Der er nok at gå i gang med, hvad oplysning angår”, konstaterer Marianne Christiansen, der håber, at reformationsåret kan resultere i en besindelse på arven efter Luther og de mange andre reformatorer som Calvin og Zwingli, der var med til at ændre ikke alene kirken, men hele samfundet, i opgøret med den katolske kirke som den dominerende magtfaktor i verden.

KORSANG OG BORDVERS

For Marianne Christiansen er arven efter Luther først og fremmest et personligt anliggende, der begynder med salmesang: Hun voksede op i Dronninglund i Nordjylland som datter af Else og Henrik Christiansen, der senere blev biskop i Aalborg, og sang i kirkekor fra hun var syv år gammel. Hun husker især langfredag med passionssalmerne og Allehelgenssøndag, hvor hun gik ind i kirken med lys i hænderne sammen med de andre børn samt naturligvis juleaften, hvor de sang N.F.S. Grundtvigs julesalme “Det kimer nu til julefest”, der oprindeligt er skrevet af Martin Luther under titlen “Vom Himmel hoch da komm ich her”.

“Som barn var det jo mere en fornemmelse af den store sorg og den store glæde, som fandt et fælles udtryk i kirken, når vi sang salmerne. Sidenhen som voksen har jeg jo forstået hvilken enestående arv, salmerne udgør. De er hjertets sprog, hvor poesi og tænkning forenes på et højt kunstnerisk niveau. Når jeg ser ud af vinduet lige nu, lyder Ingemanns salme: “I sne står urt og busk i skjul” for mit indre øre. Vores fællessangstradition og Højskolesangbogen er i høj grad et resultat af kirkesangen.”

“I katolsk tid var salmerne mere replikker i gudstjenesten, fordi menigheden jo ikke kunne læse, og der fandtes ikke salmebøger. I dag er salmerne en måde at være i verden på. I glæde og i sorg”, siger Marianne Christiansen, der er cand.phil. i musikvidenskab og har været forstander på Musik- og Teaterhøjskolen i Toftlund sammen med sin eksmand, inden hun blev cand.theol. og siden biskop.

Marianne Christiansen bor i bispegården i Haderslev med sine to yngste børn efter en skilsmisse, der udgør en af den slags sorger i livet, som ingen mennesker slipper for, som hun siger.

“For mig er nåden, at alt er mig givet. Jeg har fået livet, kærligheden, naturen, ja, det hele ganske gratis. Et ord, der kommer af det latinske *gratia*, der netop betyder nåde”, siger Marianne Christiansen.

Familien består af seks børn, og hendes eksmand har derudover to børn fra et tidligere ægteskab. De i alt otte børn, der i dag er i alderen 16 til 30 år, er alle blevet opdraget med bordvers inden aftensmaden.

“Vi synger som regel “Alle gode gaver”, (Omkvæd fra salmen “Vi pløjed og vi så’de” af Jakob Knudsen, red.) også selv om vi kun er to til bords. Vi holder ovenikøbet hinanden i hænderne, når vi synger. Det har aldrig givet anledning til bøvl, heller ikke da børnene blev teenagere. For der sad jo som regel et lille barn i en høj stol og rakte armene ud til de andre, og så var det svært at komme udenom at række armene ud og stemme i”, siger Ma-

rienne Christiansen, der også er præget af mange samtaler med sin far, men også sin mormor.

“BISKOPPEN POLITISERER”

“Min mormor sagde ofte: “Jeg kan jo ikke blive bedre”. I dag siger man: “Du er god nok, som du er”. Mit svar til det ville være: “Nej, det er jeg ikke altid”. Et godt gammelt luthersk udtryk lyder: Alt af nåde. For mig er nåden, at alt er mig givet. Jeg har fået livet, kærligheden, naturen, ja, det hele ganske gratis. Et ord, der kommer af det latinske “*gratia*”, der netop betyder nåde. Det er udgangspunktet: Dernæst er jeg både synder og retfærdig. Eller som Luthers sentens lyder på latin: “*Simul justus et peccator*”. Vi lever som mennesker med den dobbelthed.”

“Samtidig står jeg som menneske direkte til ansvar over for mit medmenneske og over for Gud. Der er ingen pave eller andre mellemstationer, der står hindrende i vejen. Det var nyt dengang, og det har præget den protestantiske del af verden helt frem til i dag”, siger Marianne Christiansen, der gerne vedkender sig, at det i høj grad også har præget hende selv. Derfor blev hun nødt til at lave en underskriftsindsamling imod regeringens politik over for kvoteflygtninge. Et skridt, der udløste kritik fra Dansk Folkepartis Peter Kofod Poulsen, der er valgt til Folketinget i Sydjyllands Storkreds. Han mente, at Marianne Christiansen som biskop politiserede og forvandlede Folkekirken til en ideologisk kampplads. Peter Kofod Poulsen skrev til daværende kirkeminister Bertel Haarder (V) om sagen. Kirkeministeren svarede, at han ikke fandt anledning til at blande sig i, hvad en biskop skrev på sin private Facebook-profil.

Marianne Christiansen anerkender, at man som biskop i den danske folkekirke er statens embedsmand og underlagt de såkaldte *decorum*-regler, men hun er overrasket over, at nogen kan mene, at hun som borger i Danmark ikke skulle have ret til at gøre brug af sin grundlovssikrede ytringsfrihed.

“Det er klart, at jeg ikke kan gå ud og sige, at statsministeren er en stor idiot. Men hvad betyder det “at politisere”? Udtrykket bliver næsten altid brugt, når man vil lukke munden på nogen. Men hvorfor er det så farligt med modsatrettede synspunkter? Man kan jo bare imødegå det og sige noget andet.”

DET HVIDE SNIT

“Jeg synes, der er opstået en farlig tendens i de senere år, hvor man som statsansat ikke må kritisere staten. Sådant noget er jeg decideret bange for. Det er en forkert udvikling, hvis det kun er politikerne, der må udtale sig om politik. Hvis det gennemføres ▶

- til fulde, er demokratiet jo færdigt. Især i en tid, hvor vi ikke kan regne med, at danske politikere nødvendigvis tager udgangspunkt i kristen etik og moral.”

Jeg tror i øvrigt, at mange mennesker i dag ofte misforstår Luthers toregimentelære, hvor han skelner mellem det verdslige og det åndelige.

For mig at se har toregimentelæren fået det hvide snit i Danmark, og vi har i stedet fået en rigid opdeling mellem det verdslige og det åndelige, som ikke tidligere har været en del af et luthersk kirkesyn. Det går ikke an, at vi isolerer kirken fra verden”.

“Mine tyske præstekolleger er ved at falde ned af stolen, når de hører, at man fra politisk side har forsøgt at give mig mundkurv på i flygtningespørgsmålet. Den evangeliske kirke i Tyskland,

der for en stor del var nazistisk under Anden Verdenskrig, er i dag grundigt vaccineret imod at være for tæt på magthaverne, og kirken i Tyskland i dag har en langt mere kritisk tilgang til samfundsanliggender. Vi kan ikke sammenligne tiden nu med det, der skete i Tyskland under Anden Verdenskrig. Men det er uhyggeligt, at sammenligningen falder én ind”, siger hun.

DEN FØRSTE VREDE BORGER

Marianne Christiansen understreger, at Reformationen ikke kun var én mands værk, og at Reformationen jo i øvrigt er tæt forbundet med Renæssancen i 1400- og 1500-tallet, som genfødte antikikkens dyrkelse af kunst, æstetik, videnskab og individualisme.

Det er klart, at jeg ikke kan gå ud og sige, at statsministeren er en stor idiot. Men hvad betyder det “at politisere”? Udtrykket bliver næsten altid brugt, når man vil lukke munden på nogen

“Luther var et barn af sin tid på godt og ondt. I virkeligheden ville vi nok ikke have brudt os særlig meget om ham, for han var sikkert på mange måde en grov type. Men Luther antændte en gnist og havde et stort personligt mod. Hans optræden ved Rigsdagen i Worms, hvor han blev erklæret kætter, blev et sindbillede på det enkelte menneskes samvittighed over for magthaverne”, siger Marianne Christiansen.

Der Spiegel havde på sin forside i november måned et billede af Luther med overskriften “Der erste Wutbürger”. Den første vrede borger. Der var megen vrede og meget opgør i Reformationen, og derfor kan Reformationen heller ikke udlægges entydigt positivt, mener Marianne Christiansen.

Dronning Margrethe har i sin bog “De dybeste rødder”, der udkom i oktober måned, sagt, at “Reformationen er rødderne til det moderne Danmark”. Det synspunkt er blevet udfordret af religionshistoriker Jens-André Herbener, der anklager Dronningen for historieforfalskning, når hun ser bort fra, at Luther dæmoniserede paven, opfordrede til nedbrænding af synagoger og indførte en totalitær kristen stat med enevældigt monarki og religionstvang. Marianne Christiansen mener, at begge syns-

500 ÅR MED PROTESTANTISME

Jubilæumsåret for Reformationen blev indledt 31. oktober 2016 og fejres frem til 31. oktober 2017. På den dato i 1517 var det, at Martin Luther, der var tysk munk, præst og reformator, slog sine 95 teser op på porten til slotskirken i Wittenberg, hvilket førte til splittelsen af den katolske kirke og grundlæggelsen af protestantismen, der bruges som fællesbetegnelse for de tre store kirkelige grupperinger: den lutherske, den calviniske/reformerte og den anglikanske. Betegnelsen “protestanter”, opstod i 1529 på Rigsdagen i Speyer, da de evangeliske stænder protesterede imod de katolske stænders forsøg på at standse lutherdommens udbredelse. Af andre reformatorer kan nævnes Huldrych Zwingli og Jean Calvin. Protestantisme er mest udbredt i det nordvestlige Europa, Nordamerika og Australien og regnes traditionelt for at harmonere godt med demokrati og have medvirket til fremkomsten af dette.

Luther for børn. Mange danskere har henvendt sig til playmobil for at høre, om Luther-figuren kan købes med en dansksproget bibel i hånden. Men Luther-figuren er ikke en del af det danske sortiment, oplyser den danske forhandler hos det tyske legetøjselskab Brandstätter Group. Martin Luther-merchandise kan købes på nettet som bamser, sokker, stearinlys m.m.

punkter sagtens kan være rigtige på en gang, fordi Reformationen gav anledning til så mange modsatrettede forandringer.

“Det er lige præcis derfor, vi har et reformationsjubilæum: For at dykke ned i, hvad Reformationen har betydet. Selvfølgelig har Reformationen udgjort en del af rødderne til det moderne Danmark med velfærdsstat og sociallovgivning. Men lige så selvfølgelig er det, at Luther havde et forfærdeligt syn på jøder for eksempel. Det er vigtigt, at vi forholder os bevidst til disse ting, og ikke bare går rundt og tror, at jødehad er noget, nazisterne fandt på flere århundreder senere”, siger hun.

GRÆNSELANDET GIVER HÅB

For Marianne Christiansen var det en omvæltning at komme til grænselandet som ny biskop i 2013. Især når hun talte med mennesker fra det tyske mindretal i Sønderjylland eller det danske mindretal i Sydslesvig, blev hun overrasket.

“For mig var det en opgaven til at forstå danskhed på en ny måde, da jeg kom til Haderslev. Jeg spurgte jo typisk: “Jamen er du dansker eller er du tysker. Det må du da kunne sige”. Men mange af dem svarede: “Jeg er både dansk og tysk”. Eller: “Jeg er slesviger” eller “jeg er sønderjyde”. De regionale identiteter er meget stærke i grænselandet, og folk nægter at lade sig putte ned i kasser”, siger Marianne Christiansen, der fremhæver, at der er ansat tre tyske præster til at betjene det tyske mindretal i Sønderjylland i Haderslev og Ribe Stifter.

Også det tætte samarbejde med Nordkirche (Evangelisch-Lutherrische Kirche in Norddeutschland, red.) fremhæver Marianne Christiansen. Hun var inviteret til at prædike ved åbningen af reformationsjubilæet i Kiel, der er hovedstad i Slesvig-Holsten. Byen hørte under de holsten-gottorpske grever fra 1490 til 1773 og var derefter i næsten 100 år under den danske konge og fik øget betydning som hertugdømmernes hovedstad.

“Især for ældre danskere repræsenterer Kiel, der jo engang var et dynamisk centrum i det danske rige, stadigvæk det tabte Holsten. Jeg synes, det var et skønt tegn, at man i Kiel inviterede mig som dansk biskop, og at reformationsjubilæet kan bruges til dansk-tysk fejring af alt det, vi har til fælles. Eftersom der er et dansk mindretal i Kiel, blev der talt både dansk og tysk under gudstjenesten”, siger Marianne Christiansen, der mener, at grænselandet i det hele taget giver håb for fremtiden, også i forhold til flygtninge og indvandrere.

“I grænselandet lever danskere og tyskere i fredelig sameksistens. Sådan har det ikke altid været. Danskere og tyskere har bekriget hinanden, ligesom katolikker og protestanter i Europa har bekriget hinanden og slået hinanden ihjel. Paven var antikrist, og der var dødsstraf for katolske missionærer. Først med Grundloven i 1849 kom religionsfriheden, og i dag er protestanter og katolikker økumenisk forbrødrede. Tænk blot på, at pave ▶

“Wittenberg Plads”. Pladsen ved Haderslev Havn fik sit navn i 2010. Wittenberg, hvor Luther slog sine berømte teser op på kirkedøren, blev venskabsby med Haderslev umiddelbart efter Tysklands genforening i 1990.

- Frans deltog i reformationsfejringen i Lund Domkirke den 31. oktober.”

“I dag er grænselandet et forbillede i hele Europa i forhold til dansk-tysk sameksistens. Det er mit stærke håb, at grænselandserfaringerne kan bruges i integrationen, så vi kan sige til nye medborgere: “Du er dansk-pakistaner, og det bliver du ikke mindre dansk af. Du behøver ikke at fornægte dine rødder for at kunne tage del i det fælles danske”.

“Jeg mener alvorligt, at man burde lade København-Bonn Erklæringerne, der jo gør op med sindelagskontrol, være forbillede i integrationen af nye danskere: Hvis et menneske siger: Jeg er dansker. Ja, så er han dansker”, siger Marianne Christiansen og tilføjer: “Helt lige som vi i dag selv bestemmer, om vi er protestanter eller ej”. ●

GRÆNSEOVERSKRIDENDE REFORMATIONSFEJRING

En række dansk-tyske arrangementer er planlagt i løbet af 2017 i anledning af reformationsjubilæet. Nogle af arrangementerne er stadig under udarbejdelse, og listen er ikke fuldstændig:

- Museumsprojekt i Flensborg: Glaube-Ort-Kunst. Førreformatoriske kunstgenstande i grænselandet føres tilbage til deres oprindelige kirke.
- Reformationsskib fra Nordkirche lægger til kaj i en række danske og tyske byer i løbet af sommeren 2017. 13. juli i Sønderborg.
- Dansk-tysk teaterprojekt “Der rote König/Den røde konge” om Christian 2. og hans forhold til Luther. Premiere i foråret 2017 nord og syd for grænsen
- Forelæsninger om reformationen nord og syd for grænsen
- Dansk-tysk præstekonvent 2017 i Breklum, Tyskland, med Reformationen som tema
- Reformationslastbil (Europäischer Stationenweg) kører gennem Europa og kommer også til Viborg 1. marts 2017
- “Orgler ved Nordsøen. Kultur i marskegnene”. Vandrestilling på tysk og dansk

Se også www.luther2017.dk og www.haderslevstift.dk/fokus/reformationen.

REFORMATIONEN I HADERSLEV

- 1521 Junker Christian, søn af hertug Frederik af Holsten, Gottorp, (senere kong Frederik 1.) overværer rigsdagen i Worms, hvor Martin Luther forsvarer sin tro over for de pavelige teologer.
- 1525-1526 Junker Christian får tildelt Haderslev og Tørning Len. Han indsætter en luthersk præst i Vonsbæk uden for Haderslev og afskaffer i løbet af de næste år den katolske lære og kirkelige struktur i Haderslev. Det sker med hjælp fra to teologer fra Wittenberg, og ti år før Reformationen gennemføres i det øvrige dansk-norske kongerige.
- 1527 Haderslev Kloster lukkes. Munke og præster, som ikke vil overgå til lutherdommen, forsvinder lidt efter lidt. Der er tale om en mindelig overgang til lutherdommen i Haderslev i modsætning til i Viborg, hvor det gik mere dramatisk for sig.
- 1528 Alle gejstlige i Haderslev og Tørning Len indkaldes til et møde på Haderslevhus, hvor de får forelagt “Haderslev-artiklerne”, der indeholder retningslinjer for gudstjenestens form, præstens dagligdag m.m. “Haderslev-artiklerne” er den ældste protestantiske kirkeordning i Skandinavien og en af de ældste i verden. Alle præster skal aflægge en officiel ed, hvorved de anerkender, at Christian er kirkens overhoved. Hermed er grunden lagt til statskirken, idet det tidligere har været paven i Rom, der var kirkens overhoved.
- 1528 Junker Christian udnævnes til statholder i Slesvig. Dermed får han beføjelse til at gennemføre Reformationen i hele hertugdømmet Slesvig.
- 1533 Kong Frederik 1. dør, og der opstår borgerkrig, “Grevens fejde”.
- 1536 Christian står som sejrherre efter “Grevens fejde” og bliver valgt til dansk-norsk konge, Christian 3. De katolske biskopper fængsles, og Reformationen gennemføres i hele det dansk-norske kongerige efter Haderslevmodellen. Dog forbliver biskoppen af Slesvig katolsk indtil sin død 1541, fordi Det Slesvigske-holstenske Ridderskab, der var en korporation af de mest indflydelsesrige adelsslægter i Slesvig og Holsten, ikke vil anerkende, at Rigsrådets beslutning skal have gyldighed i hertugdømmet.

Kilde: Museumsinspektør Lennart Madsen, Museum Sønderjylland

KORT SAGT

AF LUTHER

“

Jeg kender ikke nogen bedre medicin end vreden. For når jeg vil skrive, bede og prædike godt, så må jeg være vred; da ruller blodet i mine årer, mine tanker skærpes, og alle betænkeligheder fejes af vejen.

“

Hvis jeg havde 100 gylden, ville jeg betale for ikke at kunne måle min egen puls. For hver gang jeg finder den, bliver jeg mere syg, end jeg var før.

“

Jeg hader lange prædikener, fordi man som tilhører mister lysten til at høre efter. Sådanne præster gør derfor mere skade end gavn.

“

De, der går ind for cølibatet, skulle forbydes at skide.

TEMA:
**REFORMATIONEN
SET FRA SYD**

Tysk præst i Danmark om Reformationen:

DEN TYSKE KIRKE LØFTER ARVEN BEDST

Reformationsjubilæet skal benyttes til at tale for fællesskab med plads til forskellighed, mener den tyske præst i Haderslev, Christa Hansen, der gerne taler både tysk, sønderjysk og rigsdansk

Af Malene Fenger-Grøndahl
Fotos: Niels Åge Skovbo

Mojn”, siger Christa Hansen venligt, da vi skilles. Det sønderjyske ligger på lur, for det er hjertesprog for Christa Hansen, ligesom plattysk, rigsdansk og tysk. Sidstnævnte sprog taler hun højt og tydeligt, når hun går på gågaden i Haderslev, men det vender vi tilbage til.

Den 58-årige teolog, som har været tysk præst i Haderslev Domsogn siden 2005, er født i en tysk familie i Sønderjylland, som hun omtaler som Nordslesvig. Hun er vokset op på en gård i landsbyen Tevring mellem Ribe og Tønder. I hjemmet var plattysk førstesprog, derefter sønderjysk – eller synnerjysk – herefter rigsdansk og tysk.

Christa Hansen taler alle fire sprog og dialekter uden accent – og da hun viser vej hen mod busstoppestedet, foregår det på rigsdansk. Hendes gudstjenester hol-

der hun på tysk – dog af og til med indlagt dåb på dansk, hvis et dansktalende par ønsker deres barn døbt netop den søndag, og konfirmanderne, der tilhører det tyske mindretal i Sønderjylland, der anslås at tælle omkring 15.000 tysksindede, underviser hun på tysk. Også selv om en del af dem efterhånden kun taler dansk hjemme, selv om de fleste af dem går på den tyske skole i Haderslev.

“Jeg insisterer på at undervise konfirmanderne på tysk, men hvis de svarer på dansk, er det fint”, siger hun og tilføjer, at kirken altid har haft stor betydning for bevarelsen af det tyske sprog blandt tyske mindretal i Europa.

KIRKEN HOLDER SPROGET LEVENDE

“Jeg er ikke bekymret for sprogets overlevelse. Sproget står stærkt i mindretallet, både sønderjysk og tysk. Men jeg er ▶

I Haderslev Domsogn er det tyske mindretal en integreret del af menigheden. "Jeg står til rådighed som præst for dem, der vil betjenes på tysk, men også på dansk, hvis de ønsker det", siger Christa Hansen, og tilføjer, at hun har både en dansk og en tysk præstekjole, som hun kan veksle imellem.

► bevidst om, at kirken som institution spiller en vigtig rolle for at holde sproget levende, fx via salmerne”, siger Christa Hansen, som har været dybt engageret i tilblivelsen af en ny dansk-tysk salmebog, der udkom sidste år.

“Når der kommer blandede par og vil vies eller have et barn døbt, er den dobbelt-sprogede salmebog en gave. Desuden giver det at synge sammen kendskab til hinandens kultur”, siger Christa Hansen og tilføjer: “Mindretallet har typisk godt kendskab til flertalskulturen, men det gælder ikke altid omvendt. Mindretallene på hver side af grænsen bidrager med netop det – at bygge broer og give indsigt i hinandens kulturer”.

Når Christa Hansen vælger salmer til sine gudstjenester, foretrækker hun, at de synges på originalsproget, men af og til synges de med et vers skiftevis på dansk og tysk. Selv synger hun, men også drømmer, hun lige meget på begge sprog.

“Jeg plejer at sige, at Danmark er mit fædreland, Tyskland mit moderland. Jeg voksede op i en landsby med ti gårde, hvor vi var to hjemmetyske familier. Så bevidstheden om, at kultur og traditioner var forskellige fulgte naturligt med. Det var de små ting, som at vi i de tyske hjem ikke dansede om juletræ og ikke havde Dannebrog på bordet, når vi fejrede fødselsdag”, husker hun.

De små forskelle skal der være plads til, men lighederne og den fælles identitet er også værd at huske på, mener Christa Hansen – ikke mindst den lutherske arv.

DEN TYSKE KIRKE LØFTER ARVEN

“Kirken bør være en vigtig samfundsfaktor. Af historiske grunde står kirkerne i Tyskland, hvad det angår, meget stærkere end i Danmark. Man kan sige, at de på den måde løfter den lutherske arv bedre ind i nutiden, end vi formår i Danmark”, siger hun og uddyber:

“I Danmark er det meget betændt, hvis du som præst siger noget politisk, også selv om det ikke er partipolitisk. Men jeg mener, at med evangeliet som grundlag har vi et ansvar, som omfatter hele samfundet; det gjorde Luther meget klart. Hans toregimentelære misbruges ofte til at sige det modsatte, men Luther var netop bevidst om den enkeltes frihed – og dermed også ansvaret over for fællesskabet. Men det ansvar er svært at løfte, når man som præst ofte får at høre, at man ikke bør udtale sig politisk”, siger Christa Hansen, der opfatter dele af debatten om danskhed som en forvrængning af evangeliet og kalder flygtningedebatten “pinlig”.

“I mine prædikener og mit virke forsøger jeg at tale med en profetisk stemme, hvilket jeg mener, at evangeliet forpligter til. Men selv om den tysktalende del af menigheden nok – qua deres kendskab til kirken i Tyskland – er mere vant til at høre den slags prædikener, er jeg underlagt de samme forventninger og normer som de øvrige præster i folkekirken”, siger Christa Hansen.

I foredrag og prædikener taler hun gerne imod den tendens, hun ser til, at de stærke ikke længere er solidariske med de svage i det danske samfund.

“Jeg er opvokset med, at de stærke skal bære de svage, og jeg er ked af, at den grundhåndfæstning er blevet opsagt lige så stille. De stærke har sagt den op, fordi de i bund og grund er asociale”, mener Christa Hansen, der har sit samfundsen-gagement med sig fra sine teologistudier i Kiel, hvor hun valgte at læse, fordi hun vurderede, at den akademiske frihed og muligheden for at sammensætte sit studie bredt var bedre end i Danmark.

“Jeg gik til forelæsninger i psykologi, sociologi, sågar kvantefysik, og på teologi var vi en hel generation, der ville refor-

mere kirken for at gøre den mere samfundsvendt og samfundsrelevant. Vi var meget reformatoriske, helt i Luthers ånd”, siger hun med et smil.

TALER TYSK PÅ GÅGADEN

Efter studiet arbejdede hun først som præst og teologisk konsulent i Tyskland, men blev gentagne gange opfordret til at komme hjem og blive præst i sin hjemegn, Nordslesvig. I 1997 blev hun præst i Tinglev, og i 2005 kom hun til Haderslev. Og der var det, at vigtigheden af den sproglige og kulturelle frihed blev sat på spidsen. Som tilflytter fik hun tilbudt en rundvisning i byen, og undervejs forklarede rundviseren, at der groft sagt var tre måder at være tysk på i Haderslev: Der var den forbudte, som var levende i besættelsestiden, hvor man var involveret i nationalsocialistisk aktivitet. Så var der det tyske mindretal, som var accepteret, men blot ikke skulle tale alt for højt tysk på gågaden, og endelig var der de tyske fra Wittenberg, som var de mest populære, fordi man var forbundet med dem af reformationshistorien.

Oplevelsen fra rundvisningen dengang har gjort, at Christa Hansen stædigt og højlydt taler tysk – også på gågaden. Og det har fået hende til at sætte større pris på den slesvigske identitet.

“Der er en stærk slesvigsk identitet fra Kongeåen til Ejderen, som hænger naturligt sammen med områdets historie. Den identitet er blevet stærkere af det øgede samarbejde mellem Nord- og Sydslesvig, og som jeg ser det, er det en meget anvendelig erfaring i nutiden. For den viser, at man kan have en åben regional identitet, som ikke er afhængig af skiftende nationale politikker”.

DRONNINGEN I WITTENBERG

Christa Hansen er Haderslev Domsogns ansvarlige for kontakten til menighe-

derne i den evangelisk-lutherske kirke i Tyskland, bl.a. menigheden ved Slotskirken i Wittenberg, hvor Martin Luther – ifølge den populære udlægning af historien – hængte sine 95 teser op på kirkedøren i 1517. Slotskirken blev genindviet 2. oktober i år efter en større renovering, og ved indvielsesgudstjenesten medvirkede Christa Hansen.

“Dronning Margrethe, der havde bidraget med et broderet antependie til alteret, samt den tyske forbundspræsident deltog, og de bekræftede i deres taler det gode forhold, der – trods alt – er mellem Danmark og Tyskland”, siger Christa Hansen, der håber, at reformationsfejringen kan knytte Danmark og Tyskland endnu tættere sammen og sætte fokus på den fælles arv.

“Jeg håber, at Reformationsjubilæet bliver andet og mere end ukritisk Lutherdyrkelse. Vi skal se meget kritisk på hans jødehad, og vi skal huske, at hans samfundsforståelse var præget af 1500-tallet”.

“I Tyskland har der tidligere været en tendens til at gøre Luther til et nationalt ikon, og af DDR-regimet blev han udråbt som den største frihedskæmper og forsøgt forvandlet til en ren socialist. Det lykkedes dog ikke, og heldigvis tror jeg, at man nu i Tyskland opfatter Luther og Reformationen som noget, man som tysker selvfølgelig ikke skal have monopol på at være stolt af”. ●

Christa Hansen er kontaktperson mellem Haderslev Domsogn og Slotskirken i Wittenberg og er bl.a. med til at arrangere et årligt seminar for både danske og tyske præster.

TEMA:

Foto: Flintholm Kirke

Rollespillet "På sporet af Luther", der er udviklet af Efterskolen Epos, blev denne sommer spillet for første gang af konfirmander i Flintholm og Lindevang kirker, København.

Rollespil om Luther vinder frem

Konfirmander, men også voksne, spiller rollespil om Luther og oplever Reformationen på egen krop

Af Anna-Lise Bjerager

Gennem de senere år har konfirmander, men også voksne, spillet rollespil om Luther. Op til Reformationsjubilæet næste år er det blevet endnu mere efterspurgt at tage på tidsrejse tilbage til Middelalderen for at opleve Reformationen på egen krop.

Kristian Dreinø har været med til at udvikle rollespillet "Luthers Nøgle", der er et frit fortolket rollespil om Reformationen i Danmark. Rollespillet blev for ti år siden udarbejdet i samarbejde med præster i Haderslev Stift og er siden blevet en landsomfattende succes med mere end 30.000 deltagere.

Kristian Dreinø og hans kollega Hans Henrik Engberg understreger, at rollespillet om Luther, der forvandler deltagerne til fromme pilgrimme, der er på jagt efter "Luthers Nøgle", ikke er konfessionelt. Alligevel sker der noget med mennesker, når de spiller rollespillet.

"Vi har udarbejdet "Luthers Nøgle", så deltagerne får fokus på deres egen rolle i livet. De skal ikke lægge ansvaret over på en præst eller andre autoriteter. De skal helst ende med at forstå, at de selv udgør kirken. Samtidig betyder rollespillet jo, at de ikke i første omgang skal bruge deres intellekt til at forstå verden. De skal opleve på egen krop, at de bliver nødt til at hjælpe hinanden, når der for eksempel er nogle af dem, der ikke kan gå eller ikke kan se på vej hen til en hellig kilde", siger Kristian Dreinø.

Han siger, at det ikke mindst er den lokale indsats, der gør det

muligt at gennemføre de store rollespil, hvor der ofte deltager 300-400 personer. Han henviser til Haderslev Provsti, hvor trofaste medlemmer af menighederne hjælper til år efter år.

En del af pointen i "Luthers Nøgle" er, at det er lokale, historiske figurer, der inddrages i det enkelte rollespil afhængig af, hvor i landet rollespillet finder sted. Eksempelvis inddrages Skipper Clement og hans bondehær, hvis rollespillet finder sted i det nordlige Jylland, mens junker Christian inddrages, hvis rollespillet finder sted i Sønderjylland.

"Det er vigtigt, at deltagerne forstår, at Reformationen ikke kun var én mands værk og havde sit eget lokale præg", siger Kristian Dreinø.

EFTERSKOLE UDBYDER ROLLESPILE

Efterskolen Epos, der har til huse på den tidligere Danebod Højskole på Als, tilbyder også rollespil om Luther til konfirmander. Efterskolelærer Rasmus Wichmann forklarer, at det er efterskoleeleverne, der skal være hjælpere, når rollespillet "På sporet af Luther" til næste år skal spilles af lokale konfirmandhold i Syd- og Sønderjylland.

"Vi håber, at vores rollespil kan være en appetitvækker til Reformationen, så konfirmanderne får lyst til at lære mere om renæssancen og relatere den til vores egen tid. At de kan se, at bogtrykkeren måske har noget til fælles med vores dages IT-nørd, og at kardinalen var mere optaget af kassetænkning end af Gud", siger Rasmus Wichmann, der oplyser, at "På sporet af Luther" allerede har været spillet med konfirmander i Lindevang og Flintholm Kirker på Frederiksberg i København. ●

TEMA:

Danskerne kunne have talt plattysk

Reformationen førte til oversættelse af Bibelen til dansk og danske salmer, hvilket var med til at sikre dansk som modersmål i Danmark

Af Anna-Lise Bjerager

For de fleste er det en selvfølge, at man taler dansk i Danmark, og det danske sprog er blevet fremhævet som en særlig dansk værdi i tidligere kulturminister Bertel Haarders udspil til en Danmarkskanon. Men hvis det ikke havde været for Reformationen, kunne det være gået helt anderledes, og danskerne ville med stor sandsynlighed have talt plattysk i stedet.

Det vurderer Marita Akhøj Nielsen, der er forfatter til en ny bog *Derfor taler vi dansk. Om Reformationen og sproget*. Marita Akhøj, der er dr.phil. i nordisk filologi og cand.theol. og ansat ved Det danske Sprog- og Litteraturselskab, beskriver i bogen et tankeeksperiment: Hun placerer en sprogforsker i Danmark anno 1500 og beder vedkommende om at give sit bud på fremtidens sprogbrug i Danmark.

“Sandsynligvis ville spådommen lyde, at plattysk efterhånden ville overtage flere og flere områder fra dansk, både geografisk og emnemæssigt. Handel og håndværk var allerede gennemsyret af plattyske termer, det plattyske indslag var markant i underholdningslitteratur, andagtsbøger, lægebøger og alment oplysende skrifter. Kort sagt: Alle danskes

ordforråd blev i stigende grad påvirket af plattysk, også bønderne på landet. Hansestæderne dominerede ikke bare i Danmark, men i hele Østersøområdet, og det gjaldt økonomisk, kulturelt og politisk. Det kunne kun gå én vej”, skriver Marita Akhøj Nielsen.

Men med tiden skete der forandringer, der brød med Hansekøbmændenes magt og gjorde op med mere end 200 års politisk, økonomisk og sproglig dominans. Skibsfart på havene flyttede handlen ud til kysterne og væk fra Hansestæderne, og renessancen gav grobund for øget fokus på individet. Med Reformationen blev udviklingen yderligere forstærket. Ikke mindst på grund af Luthers tanker om, at Bibelen skulle oversættes til det lokale sprog. Hans oversættelse af Det Nye Testamente fra latin til højtysk i 1522 fik stor betydning for lutherdommens udbredelse og dannede grundlag for den første oversættelse af Det Nye Testamente til dansk i 1524. Sidenhen fulgte salmer på dansk.

“Skal man se på, hvad der har påvirket det danske sprog mest, er det salmerne, som man skulle lære udenad. Det er lettere at lære noget, der rimer og har rytme

og melodi”, siger Marita Akhøj Nielsen i et interview i Kristeligt Dagblad.

Selv om modersmålet i Danmark hermed efterhånden blev dansk, var det en anden sag i hertugdømmerne, hvor plattysk stod stærkt, fremgår det af bogen. Allerede i 1533-34 udkom den første plattyske Bibel, som byggede på Luthers oversættelse. Plattysk blev dog voldsomt trængt af højtysk i løbet af 1500-tallet, men eksisterede fortsat som talesprog, både i hertugdømmerne og blandt håndværkere og tjenestefolk i resten af Danmark. I Leonora Christinas *Jammers Minde*, der er forfattet ca. 1674-93, taler tjenestefolkene dansk eller plattysk. Eliten forstod plattysk, men selv talte og skrev de højtysk – eller dansk. ●

Marita Akhøj Nielsen: “Hvorfor taler vi dansk? Om Reformationen og sproget”, forlaget Eksistensen. 70 sider. 50 kr.

“Hvis ikke det danske mindretal sørger for, at det danske sprog bliver bevaret, vil der ikke blive ved med at være et dansk mindretal”, siger den nye kulturminister Mette Bock (LA), der har overtaget ministeransvaret for det danske mindretal i Sydslesvig og det tyske mindretal i Sønderjylland, der tidligere har ligget hos Undervisningsministeriet.

“ Jeg vil insistere på at møde mennesker

Mette Bock (LA) vil som ny kirke- og kulturminister arbejde for at styrke de folkelige fællesskaber. “Det er en rigdom i vores land”, siger den afgående formand for Grænseforeningen

Af Anna-Lise Bjerager
Foto: Thomas Tholstrup

Mette Bock skulle fornylig til Falster og holde foredrag i en af Grænseforeningens lokalforeninger. Men bussen var forsinket, og toget kørte pludselig i den forkerte retning. Da hun endelig nåede frem med taxa, gik mødet som den slags møder i det folkelige Danmark plejer: Forsamlingen synger en sang i Højskolesangbogen, oplægsholderen siger noget i tre kvarter, så er der kaffe og bagefter debat, inden der afsluttes med endnu en sang. Bagefter tog Mette Bock turen tilbage til København igen med tog og bus.

Hvorfor er det egentlig, at en travl politiker som hun bruger otte timer på en besværlig rejse til et kulturhus i Nykøbing Falster? Og kunne hun i øvrigt ikke

bare møde forsamlingen over Skype på en storskærm? Mette Bock ryster kraftigt på hovedet.

“Jeg insisterer på at møde mennesker ansigt til ansigt. Jeg er også på de sociale medier, hvor stadig flere ministre og politikere også er. Men der er intet, der kan erstatte dette, at vi mødes og taler med hinanden, synger sammen og ser hinanden i øjnene”.

“I dag taler man om sammenhængskraft, men jeg synes, det er et grimt ord. Jeg kan meget bedre lide ordet fællesskab. Vi kan ikke skabe folkelige fællesskaber inde på Christiansborg. Det må borgerne selv klare. Men vi kan som politikere være med til skabe gode rammer for det ▶

- folkelige fælleskab, og det er noget af det, jeg vil arbejde for som minister”, siger Mette Bock.

SORRIG OG GLÆDE

Danmarks nye kirke- og kulturminister er ikke klar til at komme med detaljerede

Jeg fortsætter med at være medlem af Grænseforeningen, og jeg vil stadigvæk blive ved med at tale om det danske mindretal og grænselandet i det hele taget alle de steder, jeg kan komme af sted med det

programerklæringer om, hvad hun vil opnå som ny minister, understreger hun, mens hun viser vej ind i sin lejlighed i Christiansborgs ridebanefløj med udsigt til Frederiksholms Kanal. Men hun vil gerne på tærsklen ind til sit nyt ministerliv sige noget overordnet og samtidig gøre status over sine to et halvt år som formand for Grænseforeningen.

Den post må hun nu opgive, ligesom hun må opgive lejligheden, som hun har rådet over som medlem af Folketingets Præsidium, som hun nu også forlader.

Også cykelturene de få hundrede meter ned ad gaden til møder eller bare en kop kaffe i Peder Skrams Gade, hvor Grænseforeningen har sit sekretariat, er fortid nu, og det samme er de mange foredragsture rundt i landet. I alt fald må hun skære ned på antallet.

“Sorrige og glæde de vandre til hobe. Sådan er det i dette menneskeliv. Jeg glæder mig til at være minister, men jeg vil virkelig komme til at savne Grænseforeningen. Jeg betragter Grænseforeningen som et af de folkelige fællesskaber, vi skal værne om, og jeg har aldrig nogensinde følt det som en belastning at være en del af det. Tværtimod har disse møder givet mig energi og vitaminer til mit politiske arbejde her på Christiansborg”.

“Grænseforeningens medlemmer har en levende interesse for historien og for, hvad der aktuelt foregår i grænselandet, og de har en stor evne til at kunne se forbindelseslin-

jerne mellem historien og så det, der sker i dag med grænsekontrol og kulturmøder”, siger Mette Bock.

GRÆNSEKONTROL TIL DEBAT

Netop grænsekontrol var ikke på dagsordenen, da Mette Bock blev valgt til formand for Grænseforeningen i 2014. Heller ikke flygtningestrømme, Brexit eller højrepopulistiske partiers fremgang var aktuelle emner dengang.

“Hele debatten er accelereret voldsomt i løbet af de to et halvt år. Hverken jeg

eller andre kunne drømme om, at vi ville få grænsekontrol, men det har vi fået. Jeg synes, det har været en anledning til at fortælle historien om De Slesvigske Krige i 1848-1850 og 1864, Genforeningen i 1920 og København-Bonn Erklæringerne fra 1955 én gang til”.

“Hvis man er ung kan man måske ikke se nødvendigheden af at vide noget om grænselandet og dets historie. Her hersker der jo fred og ro, tænker de fleste nok. Men vi skal blive ved med at fortælle historien om, hvordan tyskere og danskere for ikke så længe siden levede i konflikt med hinanden, men nu lever i fred og fordragelighed. De erfaringer vil måske kunne bruges næste gang, han eller hun møder en nabo, der har en anden etnisk baggrund end dansk”.

“Samtidig synes jeg, det er vigtigt hele tiden at understrege, at selv om det er nødvendigt med grænsekontrol nu og her, betyder det ikke, at alt ligger i ruiner. Det er noget, vi må leve med. Men vi må samtidig insistere på, at Danmark stadigvæk kan være et internationalt orienteret land, selv om vi har indført grænsekontrol”, siger Mette Bock, der synes, det har en stor værdi, at hele det politiske spektrum er repræsenteret i Grænseforeningen.

“MAN GENEROBRER DANNEBROG”

“I Grænseforeningen er der plads til alle meninger, akkurat som det gælder i den politiske verden. Det er ikke min fornemmelse, at spørgsmålet om grænsekontrol splitter hverken Grænseforeningen eller befolkningen i øvrigt. Men det er klart, at der er mange og stærke holdninger til indvandring og integration især, og det afspejles også i en folkelig forening som Grænseforeningen”.

“Jeg mener faktisk, at man godt kan være glad for Danmark, uden at man nød-

vendigvis skal rubriceres som indadvendt nationalist eller én, der hader alt, der kommer udefra. Jeg synes, jeg møder en stigende forståelse for det rundt omkring. Man generobrer Dannebrog, og hejser det i alle mulige sammenhænge. Sådan er det også, når jeg kommer rundt på landets skoler. De unge vil gerne synge i Højskolesangbogen, men de kender bare ikke sangene. Det er jo ikke deres skyld. Det er et område, hvor vi må genvinde det tabte og se at få dem det lært”.

“Samtidig skal vi være lydhøre over for, at de unge vil gøre tingene på deres egen måde. Grænseforeningen Ungdom, GFU, er netop blevet stiftet, og det er jeg meget glad for. Mange af GFUs medlemmer har været med i politiske ungdomspartier tidligere, men de udtrykker, at de hellere vil arbejde uden for de etablerede partier og ikke være begrænset af snærende partibånd. Det kan jeg, der har været medlem af fire forskellige partier i mit liv, i den grad sætte mig ind i. Det politiske liv er under forandring i disse år. Jeg har for nylig skrevet en kronik om det i Politiken. Der sker et sammenbrud, en demokratisk “disruption”, men med mulighed for, at nye ting kan ske. De muligheder skal vi fokusere på og ikke sætte os ned og begræde, at ikke alt er som i gamle dage”.

“Det, vi skal kæmpe for både unge og gamle, er, at vi værner om Danmark, men at vi ikke forfalder til at blive småtskårne og kollektiverer ved at sige: En muslim er sådan, og en afghaner er sådan. Vi må fastholde, at vi skal se på det enkelte menneske. Men det forhindrer naturligvis ikke, at vi udøver religions- og kulturkritik”, siger hun.

MINDRETALLET SKAL TALE DANSK

Mette Bock er gift med seminarielektor Hans Jørn Bock, der stammer fra Flensborg. Gennem sin svigerfamilie havde hun et vist kendskab til grænselandet,

inden hun blev formand for Grænseforeningen. Hendes mands onkel var skoleleder på den nu lukkede Christian Paulsen-Skolen i Flensborg i 1960’erne. Hvis en elev talte et eneste ord tysk var det helt sikkert, at eleven fik en rungende lussing af læreren.

Mette Bock har som formand i Grænseforeningen fået et indgående kendskab til det danske mindretal i Sydslesvig og skabt gode kontakter til deres repræsentanter i foreninger, skoler og kirker. Hun glæder sig over, at der ikke længere bliver uddelt lussinger, men konstaterer med en vis bekymring, at det danske sprog er under et stigende pres i Sydslesvig. Ikke mindst fordi mange af de børn, der begynder på de danske skoler, kommer fra tyske hjem.

“Hvis ikke det danske mindretal sørger for, at det danske sprog bliver bevaret, vil der ikke blive ved med at være et dansk mindretal. Sproget er kulturbærende og skaber identitet, og samtidig er der en helt pragmatisk og lavpraktisk ting at tage hensyn til: Danskerne vil ikke kunne forstå, at der skal betales skattekrone til et dansk mindretal i Sydslesvig, hvis ikke vi kan tale med hinanden på vores fælles modersmål. Så hører forbindelsen op. Derfor skal vi insistere på, at der tales dansk, og at de lærere, der er ansat på skolerne, taler dansk til børnene”, lyder den kontante melding fra Mette Bock, der på ingen måde slipper kontakten til grænselandet, selv om hun nu er blevet minister.

“Jeg fortsætter med at være medlem af Grænseforeningen, og jeg vil stadigvæk blive ved med at tale om det danske mindretal og grænselandet i det hele taget alle de steder, jeg kan komme af sted med det. Jeg vil også fortsat besøge De Danske Årsmøder i Sydslesvig. Min rolle bliver en anden, men min interesse og kærlighed til grænselandet vil forblive usvækket”. ●

METTE BOCK, 59 år, kirke- og kulturminister (LA), cand.scient. pol. og mag.art. i filosofi, tidligere chefredaktør på JydskeVestkysten og programdirektør i DR, gift med seminarielektor Hans Jørn Bock. Parret har tre voksne børn og fire, snart fem, børnebørn, bosat i Horsens.

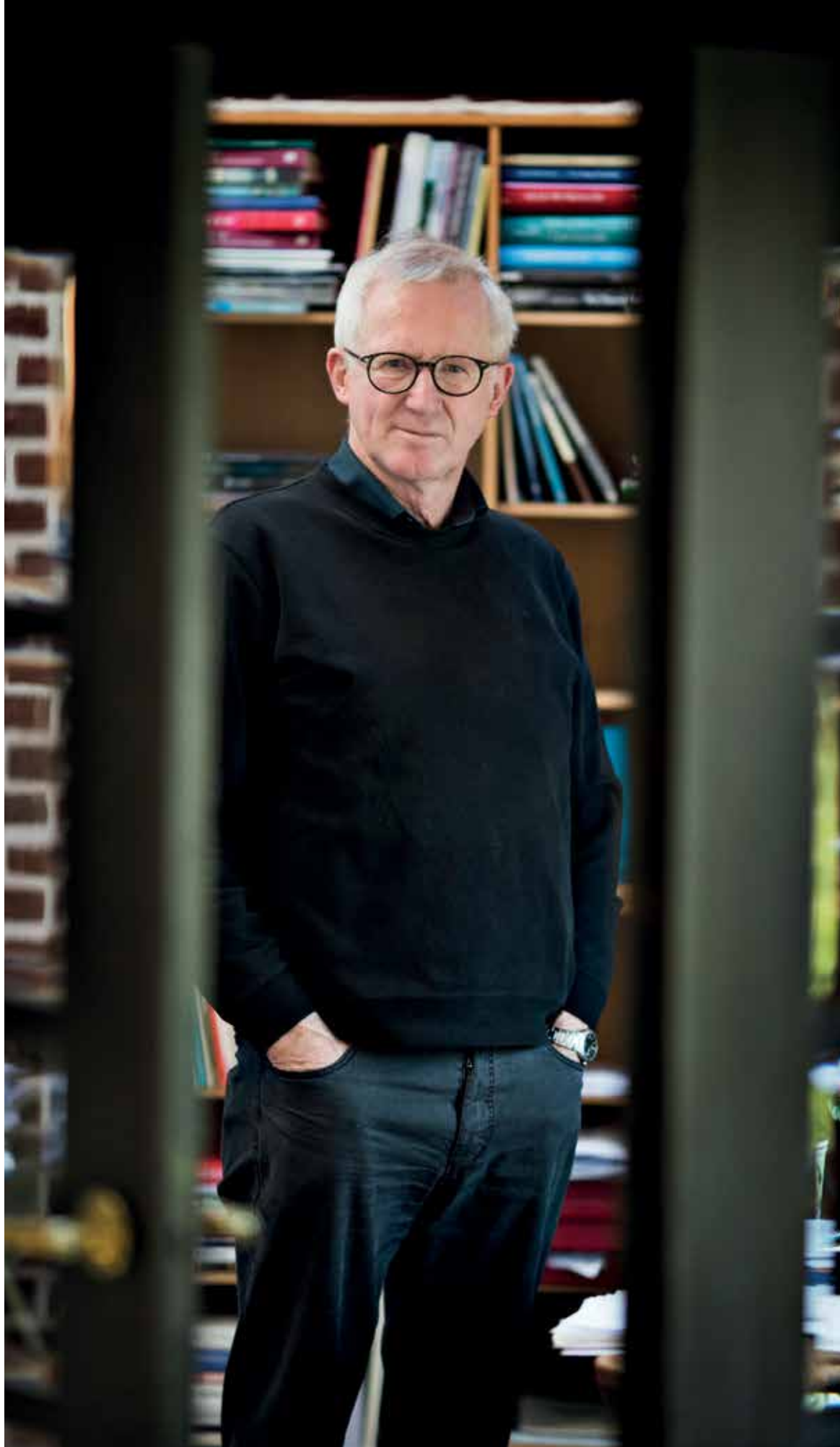
GRÆNSELANDET OVERGÅR TIL KULTURMINISTERIET

Som noget nyt bliver det kulturministeren, der har ministeransvaret for det danske mindretal i Sydslesvig og det tyske mindretal i Sønderjylland, herunder Kontaktudvalget for Det Tyske Mindretal og sekretariatsbetjeningen af Sydslesvigudvalget. Tidligere hørte mindretallene til i Undervisningsministeriet. Mette Bock satte fokus på grænselandet ved ministeroverdragelsen i Kulturministeriet den 28. november, da hun forærede den afgående kulturminister Bertel Haarder et broderi af Slesvig i afskedsgave.

Foto: Scanpix

Jeg glæder mig til at være med til videreføre den fornyelseseproces, som allerede er iværksat under generalsekretær Knud-Erik Therkelsens ledelse”, siger Jens Andresen, der er ny formand i Grænseforeningen.

PORTRÆT:

En ydmyg sønderjyde, der kan “æ sproch”

Jens Andresen, der har bopæl i Løgumkloster, er ny formand i Grænseforeningen

Af Anna-Lise Bjerager
Foto: Niels Åge Skovbo

Den nye formand i Grænseforeningen, Jens Andresen, er med egne ord “godt og vel sønderjyde”. Den sønderjyske identitet fylder en del for den 68-årige tidligere landmand, der har været politisk aktiv og i dag har en række tillidsposter på sønderjyske kulturinstitutioner.

“Jeg er ydmyg over for opgaven som ny formand i Grænseforeningen”, siger Jens Andresen og netop det lavmælte er karakteristisk for Jens Andresen. Men man skal ikke tage fejl. Grænseforeningens nye formand, der også er formand for Tønder Amts Grænseforening, har stor politisk erfaring og ved, hvad han vil.

Jens Andresens politiske karriere begyndte i Sønderjyllands Amtsråd i 1994, og da han sidenhen blev valgt til Region Syddanmark var han samtidig kommunalbestyrelsesmedlem i Tønder Kommune. Jens Andresen har desuden været formand for det grænseoverskridende samarbejde Region Sønderjylland-Slesvig fra 2002 til 2010. Partifarven har der aldrig været tvivl om. Jens Andersen er medlem af Venstre, og det har han været fra ungdommen af.

Jens Andersen er født på gården “Kallehave” i Agtrup i Sydslesvig, og hans far, Hans Detlef Andresen, havde en række tillidsposter i de sydslesvigske foreninger. Hans kone Karen, der er sundheds-

plejerske, er vokset op på Ladelund Landbrugs- og Mejeriskole, hvor de to mødte hinanden, da Jens Andresen kom dertil som landbrugsselev i 1967. “Jeg skulle jo have noget ud af opholdet”, som Jens Andresen siger med et skævt smil. Karen og Jens Andresen, der har to voksne børn, har indtil for nylig drevet en gård i Brandrup ved Løgumkloster med 80 malkekøer og 60 hektar jord. Sideløbende havde Jens Andresen en række bijob. Blandt andet har han gennem en årrække været taksator i Topdanmark og redaktør for kvægbrugsbladet “Bovilogisk Tidsskrift”. I dag bor parret i et parcelhus ved siden af Løgumkloster Refugium.

FORNYELSESPROCES SKAL VIDEREFØRES

Jens Andresen kan “æ sproch” og har en stor indsigt i grænselandet både politisk, folkeligt og kulturelt. Ikke mindst det sidste har i de senere år optaget hans tid. Blandt andet er han bestyrelsesformand for Højskolen Østersøen, Kulturelt Forum i Tønder Kommune og Museum Holmen i Løgumkloster. Selv om han således turde være selvskrevet til formandsposten i Grænseforeningen er han med vanlig beskedenhed selv ikke helt sikker.

“Jeg synes jo i udgangspunktet, at det burde være en anden end en sønderjyde, der sidder for bordenden i Grænsefor-

eningens bestyrelse. Det er meget vigtigt, at alle danskere ved noget om det danske mindretal i Sydslesvig, og at andre end sønderjyder er optaget af mindretal og grænse spørgsmål. Det skulle gerne brede sig til hele landet”, siger Jens Andresen, der ikke er i tvivl om, hvad han gerne vil opnå som formand.

“Jeg glæder mig til at være med til at videreføre den fornyelsesproces, som allerede er iværksat under generalsekretær Knud-Erik Therkelsens ledelse. Jeg ser det også som en af mine opgaver at være med til at sikre, at danskerne, ikke mindst de unge, får kendskab til det danske mindretal i Sydslesvig og grænselandet i det hele taget. Her er der allerede taget et vigtigt skridt med etableringen af Grænseforeningen Ungdom tidligere på året”, siger han. ●

Der vil blive bragt et større interview med Jens Andresen i magasinet Grænsen, der udkommer 10. februar.

Regeringens Tysklandsstrategi tager højde for både sprog og kultur, fastslår Friis Arne Petersen i denne kommentar til interview med professor Per Ørngaard i seneste nummer af Grænsen

Ikke enten-eller, men både-og

Kommentar af Friis Arne Petersen, Danmarks ambassadør i Tyskland

Professor Per Ørngaard kritiserer den 10. oktober i et interview til magasinet Grænsen regeringens Tysklandsstrategi for at have et "instrumentelt og snævert" syn på betydningen af tyskkundskaber. Per Ørngaard mener, at regeringens strategi ikke tager højde for sprogets tætte sammenhæng med kultur og kulturel dannelse. Jeg synes, Per Ørngaards opsang fortjener en kommentar.

Ingen kan være i tvivl om Tysklands rolle som politisk, økonomisk og kulturel sværvægt. Ikke bare som nabo til Danmark, ikke bare i europæisk sammenhæng, men også internationalt. Det viser historien, og det peger alt – igen – i den aktuelle, globale udvikling på. Derfor har regeringen udviklet en Tysklandsstrategi. Med regeringens satsning på Tyskland skulle flere dele af vores samfund gerne få bedre øje på Tysklands rolle og muligheder. Det at prioritere Tyskland skulle gerne gøre tysk mere aktuelt og relevant.

Ambitionen om at løfte unge generationers tyskkundskaber står ganske rigtigt som et (blandt flere) redskaber til at styrke Danmarks samhandel med Tyskland. Det skal vi være glade for. Regeringens eksplicitte satsning på tysk er nemlig ikke blot et rigtigt godt grundlag for at styrke samhandlen med Tyskland. Det er også en forudsætning for at øge det generelle samarbejde og den konkrete kontakt med vores store nabo.

Parret med en god kulturforståelse giver det et godt afsæt for bedre samtale og målrettet dialog – tæt på virkeligheden. Det gælder både inden for politik, handel og kultur. Behovet for den konkrete og virkelig-

hedsnære dialog – på tysk – er der; som ambassadør i Tyskland oplever jeg det direkte. I den tætte daglige kontakt med tyskerne.

GRUNDLAGET FOR DIALOG

Ambassaden i Berlin er hele tiden i dialog med tyske beslutningstagere, politikere, virksomheder, organisationer og enkeltpersoner. Handelssamarbejdet og kultursamarbejdet er her særdeles vigtige omdrejningspunkter, men helt grundlæggende handler vores arbejde om at føre og skabe mere dialog. Og om at skabe grundlaget for dialog. Her spiller både viljen og evnen til tysk en meget stor rolle.

Vi arbejder for gensidig forståelse og formidling af danske holdninger. Dybden og bredden af forståelsen har imidlertid sine klare grænser, hvis den skal opnås gennem andre fremmedsprog end tysk. Her er sprogkompetencerne selvfølgelig helt afgørende. Og ja, også de merkantile.

Den samtale, vi ønsker at føre – hvad enten vi arbejder for større samhandel, med klassisk diplomati eller med public diplomacy – kan derfor bedst føres på tysk. Føres samtalen på andet end tysk, bliver præcisionen og nuancerne i den faglige forståelse af hinanden mindre og risikoen for misforståelse større.

Alle kender den lettelse og også store goodwill, man møder hos tyske partnere, hvis man kan sproget. Det tyske. Som tales af omkring 100 millioner europæere – ikke bare i Tyskland. Større tyskkundskaber er derfor ikke bare en genvej til tillid og velvilje. Det er en måde at vise respekt på gennem den større forståelse

for hinandens kultur og tænkning, som netop sproget giver. Både når det handler om indhentning af faglige input, informationer om tyske samfundsforhold eller om forståelsen af politiske prioriteringer.

KULTURFORSTÅELSE ER VIGTIG

Per Ørngaard har ret i, at det ikke giver mening at instrumentalisere det tyske sprog med et rent kommercielt sigte. Det ligger imidlertid også langt fra regeringens målsætning. Med sig må man naturligvis også have en kulturforståelse, der i Tyskland blandt andet handler om historisk indsigt, almen dannelse og om forståelse for det store lands regionale forskelle. Netop derfor prioriterer ambassaden også kultursamarbejdet med Tyskland højt.

Konkret arbejder ambassaden med tysk i forbindelse med kampagneprojektet "Er du til tysk?" i samarbejde med Dönerkind og Handelsskolernes Tysklærerforening. Grundidéen er at vække de unges begejstring for tysk, og at unge skal tale til unge. Og at de unge selv kan vælge, om samhandel, politik eller Goethe er støjkilder eller inspirationskilder. Uden at de unges sproglige eller kulturelle horisont bliver mindre.

Hvorfor skal vi lære tysk? Ja, forhåbentlig fordi vi grundlæggende er nysgerrige overfor Tyskland, tyskere og tysk kultur og gerne gør os den umage at komme dem i møde med et fremmedsprog, der faktisk på mange måder er tæt på vores. Argumenterne er mange, og jeg er sikker på, de alle bunder i dyb respekt for sproget. Jeg tror ikke, at der er tale om et enten-eller, men nok snarere og mere om et både-og. ●

4 m. 5 / oktober 2016

TEMA: DET TYSKE SPROG I DANMARK

JEG ER IKKE SKUFFET, JEG ER VRED

Danskene har talt tysk siden middelalderen, men i de senere år er det gået stærkt tilbage med tyskandabudene. Det er skændsel, at alliansepartierne ikke har gjort nok for at stande humanitær fald, mener professor Per Ørngaard

af Anne-Lise Ørngaard

Tyskandabudene hjemsøgte hos Per Ørngaard står en skulptur af Goethe og Schiller. De to landstretter står ved siden af hinanden, og Goethe har en hånd på Schillers skulder og ser ud som en lærerfortæller med dem anden.

Per Ørngaard holder af at snakke på, at skulpturen, der er en kopi af den oprindelige af den skulptur, der står i Weimar i Tyskland, hvor de to helte til i slutningen af 1700-tallet, har stået på. ...

... at H.C. Andersen i 1840 skrev en skulptur om de to, og at i 1900-tallet blev der opført en skulptur i Weimar, der har stået en omtrent betydning tysk og europæisk kulturhistorie.

... at H.C. Andersen i 1840 skrev en skulptur om de to, og at i 1900-tallet blev der opført en skulptur i Weimar, der har stået en omtrent betydning tysk og europæisk kulturhistorie.

Per Ørngaard er kritisk over for regeringens Tysklandsstrategi, der har som formål at styrke dansk-tysk samarbejde og dansk-tysk venskabsforhold. Det er ifølge ham et instrumentelt og snævert syn på betydningen af tyskkundskaber. Per Ørngaard er professor i tysk sprog og kultur ved Århus Universitet.

HISTORIEQUIZ

1.

Hvilken grænsekøbmand blev kendt som "Manden i den krøllede habit?"

2.

En dansk konge besøgte i 1523 Wittenberg for at høre Martin Luther prædike. Hvilken konge?

Foto: Wikipedia

3.

Forfatteren Erling Jepsens delvist selvbiografiske gennembrudsroman "Kunsten at græde i kor" fra 2002 forgår i en sønderjysk by – hvilken?

4.

Gram var i 1938 scene for dramatiske begivenheder, da en vaneforbryder iværksatte en spektakulær kidnapning af stedets præst. Kidnapperen blev senere idømt 25 års forvaring. Hvad hed forbryderen?

5.

Hærvejen ned gennem Jylland og Slesvig har også et andet og mere fredeligt navn, der især bruges syd for grænsen. Hvilket?

6.

Våbenstilstandsdagen, der i 1918 afsluttede Første Verdenskrig, har en helt særlig betydning i Sønderjylland. Den højtideligholdes hvert år med kransenedlægninger og taler. Hvilken dato er våbenstilstandsdagen?

7.

Hvornår blev den første danske bibeloversættelse trykt?

8.

Reformationen fandt sted i Danmark i 1536. Men den blev allerede gennemført i en sønderjysk by 1525-1528. Byen fik derfor tilnavnet "Danmarks Wittenberg". Hvilken by?

9.

Genforeningen i 1920 blev markeret mange steder i Danmark ved rejsningen af en mindesten. Hvor mange genforeningssten findes der ca. fordelt over hele Danmark?

Foto: Grænseforeningen

10.

Små retter med delikatesser fra Vadehavet og egnene langs med Vadehavet markedsføres i dag under en betegnelse, hvis oprindelse egentlig hører sydligere himmelstrøg til. Hvad kalder man de små, lækre retter?

Foto: Ribe Kursuscenter

POINT

10 point: Du er virkelig skrap. Har du kigget?

6-9 point: Udmærket.

3-5 point: Du kom gennem quizen med æren i behold.

0-2 point: Der er plads til forbedring.

René Rasmussen er quizmaster. Han er historiker og museumsinspektør ved Sønderborg Slot.

Foto: Helge Krempin

SVAR

“ Vi er hurtigt blevet vant til hinanden

Ida Hayungs, 13 år, fra Sydslesvig har været på besøg hos jævnaldrende Amalie Berg og hendes familie i Glamsbjerg i en uge og fulgtes med hende i skole. De to piger fortsætter elevudvekslingen i Sydslesvig, hvor Amalie skal opleve Idas hverdag

Af Sebastian Schlüter Jacobsen

Den første sne er faldet, men inden for på gården lidt uden for Glamsbjerg er der lunt og hyggeligt. De to 13-årige piger, Ida og Amalie ligner to helt almindelige danske veninder, der drikker te og kigger på deres mobiltelefoner. Men helt almindeligt har deres møde nu ikke været. Ida er nemlig fra Silberstedt i Sydslesvig, og da hun ankom for knap en uge siden, havde de to piger aldrig mødt hinanden. Det havde deres familier heller ikke. Men Ida blev kørt til Glamsbjerg af sine forældre og sin farfar, og begge piger og deres familier spiste flæskesteg sammen, inden Idas familie kørte hjem igen.

Ida Hayungs og Amalie Berg er to af de i alt 137 unge danske og sydslesvigske elever, der i uge 45 til 47 har været på elevudveksling gennem Sydslesvigske Børns Ferierejser, der er et samarbejde mellem Dansk Skoleforening for Sydslesvig og Grænseforeningen. Formålet er, at sydslesvigske og danske unge skal lære hinandens sprog og kulturer at kende og komme til at reflektere over ligheder og forskelle.

De seneste fem dage har allerede bevir-

ket, at de to piger omgås hinanden, som om de havde kendt hinanden længe.

“Vi er hurtigt blevet vant til hinanden”, konstaterer Ida, og Amalie nikker samtykkende. De to piger har været i skole hver dag på Glamsbjerg Fri- og Efterskole, og om eftermiddagen har de især set film.

“Amalie syntes, jeg skulle se en masse danske film, så vi har set “Krummerne” og “Karlas Kabale””, siger Ida.

De to piger har tilbragt hver time af ugen sammen. Amalies pakkede kalender har sørget for, at hvert minut bliver udnyttet til enten skole, håndboldtræning, kor eller musiktimer. Ida har fulgt med på sidelinjen, men hun har også lavet lektier.

“Jeg har måttet lave lektier om morgenen, mens Amalie er i bad. Heldigvis tager Amalie rigtig lange bade, så jeg har haft god tid”, siger Ida, der mener, at der er flere ligheder end forskelle i dagligdagen, når hun sammenligner med sit liv i Sydslesvig. Dog mener hun, at skolegang i Sydslesvig og i Danmark adskiller sig en del fra hinanden.

“Amalie får ikke lige så mange lektier

for, som jeg gør. Vi får tidligere fri fra skole, men vi har så til gengæld flere timers lektielæsning derhjemme hver dag. Det præger min dag en hel del, at der er så mange lektier”, siger Ida.

Amalie er enig i, at hun ikke laver særlig mange lektier.

“Vores lærere giver os næsten aldrig lektier for, og så er det jo svært at komme til at lave lektier. Hvis jeg endelig har lektier for, så tager det ikke ret lang tid”, siger hun.

NERVØS VED TYSK

Om et par dage bliver de to piger hentet af forældrene til en sydslesvigske pige, der har været på elevudveksling hos Amalies kusine. Så går turen til Idas hjem i Silberstadt, og det glæder Amalie sig til, selv om hun også er lidt betænkelig.

“Jeg forventer, at det bliver lidt ligesom hjemme hos mig, når vi besøger Ida. Vi

Amalies hund, Frida, gør med, mens Ida Hayungs (tv) og Amalie Berg (th) spiller klaver. Begge piger er begejstrede for at være på elevudveksling.

Fotos: Grænseforeningen

Ida (tv) hørte om elevudveksling fra sin morfar, der selv fik en ven for livet. Det er Ida sikker på, hun også har fået i Amalie (th).

har jo talt sammen om, hvordan det er hjemme hos hende, så derfor er jeg ikke så nervøs for det. Jeg tror dog, at jeg bliver nervøs, hvis jeg på et tidspunkt skal tale meget tysk”, siger Amalie, der også spekulerer på en hel del andre ting: Hvordan kommer det til at gå i skolen, hvordan skal hun kunne stå op klokken halv seks om morgenen, og hvad laver Ida og hendes veninder i deres fritid?

“Jeg håber ikke, det foregår alt for meget på tysk. Modsat andre synes jeg, at grammatikken er ret forståelig, men jeg kan simpelthen ikke finde ordene”, siger hun.

Ida og Amalie er enige om, at lighederne er flere end forskellene. Ida har dog observeret en enkelt ting, som er markant anderledes.

“Du står faktisk ret sent op, Amalie. Hjemme hos mig kører skolebussen allerede ti minutter i syv. Herhjemme hos dig står vi først op på det tidspunkt”,

siger hun. Amalie spærrer øjnene op i forundring og en smule rædsel, inden Ida fortsætter.

“Til gengæld får vi jo tidligere fri fra skole, så vi kan bare lave lektier bagefter, og så kan vi være sammen med mine veninder”, siger hun.

På trods af at Amalie ikke kan huske

navnene på alle Idas veninder, er hun sikker på, hun nok skal få det lært hurtigt. For bortset fra at Idas veninder sender talebeskeder til hinanden i stedet for tekstbeskeder, står én ting klart for Amalie.

“Jeg tror faktisk ikke, der er så stor forskel på os og heller ikke på vores veninder”. ●

DANSK-SYDSLESVIGSK ELEVUDVEKSLING

Elever, der går i 4.-9. klasse, kan komme på elevudveksling i Sydslesvig, Tyskland, i en uge i november. Samtidig får eleverne mulighed for at få besøg af det sydslesvigske barn ugen før eller efter. Børnene bliver matchet efter alder, køn og interesser. Børnene følges med hinanden i skole, og den enkelte folkeskole eller friskole skal give sit tilsagn til, at barnet er fraværende i den ene uge og har et sydslesvigske barn med i skole i den anden uge. Elevudvekslingen arrangeres af Sydslesvigske Børns Ferierejser, der er et samarbejde mellem Grænseforeningen og Dansk Skoleforening for Sydslesvig. Administrationen foregår via Rejsekontoret i Flensborg. Læs mere på www.feriebarn.dk

“Det gælder om at inkludere børnene i sproglige fællesskaber, hvor de kan lære af og med hinanden”, siger Carina Løngaa, pædagogisk leder i det dansk-tyske børnehus, der på dansk fortæller om Mariehønen Evigglad, mens hendes kollega oversætter til tysk.

Foto: Grænseforeningen

NY DANSK-TYSK BØRNEHAVE ER KOMMET GODT FRA START

I “det dansk-tyske børnehus”, der i juni slog dørene op på Frederiksberg, lærer børnene både dansk og tysk sprog og kultur gennem samvær og aktiviteter

Af Merlin Christophersen

“Hvad har man inde i munden?”, spørger pædagogen de fire børnehavebørn, der sidder med hver deres tegneblok opslået foran sig og tegner et ansigt. “Zähne”, svarer Magnus, fem år. “Ja, så må du prøve at tegne tænderne ind i munden”, lyder opfordringen.

Scenen udspiller sig i “det dansk-tyske børnehus” på Frederiksberg i København og afspejler omgangen med dansk og tysk i hverdagen i den helt igennem tosprogede institution. I vindueskarmen ligger brætspil med titler som “Tempo, kleine Schnecke!” og “Meine Fingerspiel-Karten”. Tekster, der beskriver børnenes malerier på væggen, er skiftevis skrevet på dansk og tysk, og i samtalerne mellem børn og pædagoger eller børnene imellem veksles mellem dansk og tysk.

Morgensamlingen, som en pædagog holder på dansk om Halfdan Rasmussens børnesang, Mariehønen Evigglad, der gik tur på et rabarberblad og mødte Søren Snegl, bliver oversat til tysk af hendes kollega. Men sangen bliver sunget på dansk.

“I den tosprogede tilgang ligger også en

accept af, at ikke alt kan oversættes”, siger børnehusets daglige leder og grundlægger, Sophia Gravenhorst, der er tysker og kom til Danmark i 2008. Hun har en kandidatgrad i økonomi og har i mange år arbejdet i telebranchen. Men da hun sammen med sin familie flyttede til København, opdagede hun, at der manglede en tysk daginstitution.

“Det fik mig til at genoverveje en gammel drøm om at starte et børnehus, og det tosprogede gjorde bare projektet endnu mere interessant”, fortæller Sophia Gravenhorst, der for to år siden begyndte at realisere drømmen om et dansk-tysk børnehus.

“Vi er en af de eneste tosprogede daginstitutioner i Danmark. Det hele er et spændende pionérprojekt, som jeg nyder at se frugterne af nu”, siger hun.

SPROGET FØLGER PÆDAGOGEN

Selvom hverdagen i børnehuset er tosproget, betyder det ikke, at samtlige 12 vuggestuebørn og 18 børnehavebørn, der i dag går i institutionen, taler både

dansk og tysk. De fleste børn kommer fra tosprogede familier, hvor den ene forælder er dansk, den anden tysk. Andre børn kommer fra helt tyske familier, der lige er flyttet til Danmark, og atter andre er fra danske familier, der har boet i Tyskland. En enkelt forælder stammer fra det danske mindretal i Sydslesvig.

Børnenes forskellige baggrunde og sproglige niveauer udgør en udfordring for børnehusets i alt ni pædagoger og medarbejdere.

“Det gælder om at inkludere børnene i sproglige fællesskaber, hvor de kan lære af og med hinanden”, siger pædagogisk leder Carina Løngaa, der har en masteruddannelse i social inklusion fra Danmarks Pædagogiske Universitet.

Carina Løngaa, der selv har dansk baggrund, mestrer kun almindeligt skoletysk. Men i børnehuset er der en klar sproglig rollefordeling mellem pædagogerne, så nogle taler tysk og andre dansk. Ellers er der ingen egentlig sprogundervisning.

“Det giver den mest effektive sprogindlæring, når sproget er fast knyttet til bestemte personer. I situationer, hvor barnet er ked af det, taler vi dog det sprog, som barnet selv er tryggest ved. Så bliver det mere umiddelbart”, siger Carina Løngaa. ●

DANSK MOR OG TYSK FAR:

“ Vi vil gerne præge vores børn med tysk kultur

Bornholmske Thilde Pfeifer og hendes tyske mand har valgt “det dansk-tyske børnehus” til deres to døtre, selv om det betyder længere transporttid

Af Merlin Christophersen

Thilde Pfeifer og hendes tyske mand er glade for at kunne sende døtrene Ingeborg, to år, og Irmgard på seks måneder i en dansk-tysk daginstitution.

“Vi vil gerne give vores børn mere tysk i hverdagen. Vi opdrager dem tosproget: Min mand taler tysk med dem, og jeg taler dansk. Men der er ikke ligevægt mellem sprogene, når man bor i København. Vores ældste datter talte kun dansk tidligere, selvom hun forstod tysk. Nu taler hun også tysk til stor glæde for os og ikke mindst min mands tyske familie”, siger Thilde Pfeifer.

Ingeborg begyndte som et af de første børn i “det dansk-tyske børnehus”, da institutionen åbnede på Frederiksberg i København i sommer. Både hun og hendes forældre er meget glade for institutionen, hvor lillesøster Irmgard er skrevet op til en vuggestueplads.

“Vi sætter stor pris på det tyske kulturislat. Det er jo ikke bare sproget. Her bliver også de tyske mærkedage fejret, og der synges tyske sange og fortælles tyske historier. Der opstår et fællesskab omkring det at være tysk. Det at være tysker bliver på en måde afmystificeret. Det er vigtigt for min mand og mig, at vores børn får en kulturel referenceramme, så de kender deres ophav”, siger Thilde Pfeifer.

Den eneste udfordring for familien er afstanden. Hvor Ingeborgs tidligere institution lå lige i nabolaget, har familien nu to en halv kilometer til børnehuset.

“Det er lidt langt, især fordi vi ikke bruger bil i byen. Men vi kan lige så godt vænne os til det. For børnene er allerede skrevet op til den tyske Skt. Petri Skole, som

heller ikke ligger lige om hjørnet. Så nu har vi investeret i en elcykel, så vi kan give vores børn en dansk-tysk opvækst”, siger Thilde Pfeifer med et smil. ●

“Det dansk-tyske børnehus”, der åbnede 1. juni 2016 på Frederiksberg i København, er normeret til 12 børn i vuggestuen og 44 børn i børnehaven. Der er i øjeblikket ingen ledige pladser i vuggestuen, mens der er pladser i børnehaven.

“Det er vigtigt for min mand og mig, at vores børn får en kulturel referenceramme, så de kender deres ophav”, siger bornholmske Thilde Pfeifer som begrundelse for, at hun og hendes tyske mand har valgt det dansk-tyske børnehus til deres døtre Irmgard og Ingeborg.

Foto: Søren Rønhoft

DE DANSKE DIALEKTER HAR DET SVÆRT

I dag taler de færreste dialekt med Sønderjylland som en overraskende undtagelse. Her siger de unge stadig "mojn" for hej og "bom" for slik.

Af Jørn Lund

De fleste, som søger et par generationer tilbage i deres slægt, vil havne ude på landet, hvor deres forfædre og -mødre sled med at dyrke jorden, hjælpe de mange børn videre i verden og sikre dem og familien det daglige brød. Men det tænker

vel de færreste på i hverdagen, hvor vi har travlt med at tilpasse os morgendagens forventede krav. Vi tænker heller ikke på, at de talte dialekt. Mange så dialekterne som fordrejninger af korrekt talt dansk; hvad dét forresten er, har man diskute-

ret – også i århundreder. Lærere langt op i 1900-tallet har nok ment at gøre deres elever en tjeneste ved at lære dem en standardnorm med længere radius end dialekten, selv om man uden tvivl længe i den "stråtækte" landsbyskole har haft dia-

Alle skuespillere taler sønderjysk i Peter Schønau Fogs film "Kunsten at græde i kor" fra 2007, der bygger på Erling Jepsens roman af samme navn. Instruktøren valgte derfor dels unge, lokale skuespillere, der behersker dialekten. Filmen blev vist med undertitler i alle landets biografer bortset fra i Tønder.

lekt som skolesprog, ofte både hos lærere og elever. Men under oplæsning, fx af Bibelen, har man fundet det passende at vælge en bogstavtro læseudtale.

TALESPROGET ER FLYGTIGT

Talesproget er jo mere flygtigt end skriftsprog, og der har sjældent for alvor været et dialektalt grundet skriftsprog her, sådan som man havde landsmål (senere nynorsk) i Norge. Men allerede Steen Steensen Blicher bragte i 1820'erne det jyske landboliv og (toner af) dets sprog ind i de københavnske saloner, hvor livet derovre blev opfattet som interessant og eksotisk. Der var ikke nogen naturlige efterfølgere i næste generation, men senere dukkede en jysk bevægelse op med Jeppe Aakjær, Johan Skjoldborg og Johannes V. Jensen, hvis *Himmerlands-historier* viste fin indlevelse i et miljø, som sådan set ikke var hans personlige udgangspunkt. Og i nyere tid har Jens Smærup Sørensen givet stærke og autentiske indtryk af senere generationers liv på landet.

Også andre end digtere begyndte i slutningen af 1800-tallet at interessere sig for livet i det gamle bondesamfund, sikkert både drevet af en spirende interesse for vilkårene uden for hovedstaden og af en fornemmelse af, at den gamle livsform var ved at blive fortid og måtte dokumenteres, før det blev for sent. I sidste del af 1800-tallet kom den store demografiske bevægelse, hvor mennesker flyttede fra land til by. Mere end 10 procent af befolkningen, især folk fra landet, emigrerede ligefrem, først og fremmest

til USA, i håbet om at kunne bjerge føden og måske vinde lykken i det fremmede.

Landets dialekter blev taget alvorligt som udtryk for en kultur, som også sprogligt måtte kortlægges. Et stort værk med atlas og tekstbind om landets dialekter blev udsendt af Valdemar Bennike og Marius Kristensen, begge lærde folk med tilknytning til Folkehøjskolen: *Kort over de danske Folkemål* (1898-1912). H. F. Feilberg (1831-1921), præst og sprogmand, havde forinden påbegyndt udsendelsen af den jyske encyklopædi og ordbog *Bidrag til en ordbog over jyske almuesmål*, 1886-1914.

SØNDERJYSK HAR DET GODT

Et mere personligt vidnesbyrd har jeg såmænd selv. Min farmor (født i slutningen af 1800-tallet) talte kraftig sønderjysk dialekt og kun dialekt, også da hun som voksen var flyttet til Kolding, og når hun talte med sine børnebørn. Min mor boede fra 1926-1936 i Flensborg som en del af det danske mindretal, og hun gik på Duborgskolen, hvor der skulle tales dansk. Men i frikvartererne talte børnene tysk eller plattysk. Karen Margrethe Pedersen har leveret generationers ret vigtige bidrag til belysning af sprogforholdene i grænselandet, og både på Københavns og Aarhus Universitet studeres dialekterne grundigt. For nogle år siden fyldte dialektforskningsafdelingen på Københavns Universitet 100 år. At gøre studier i dialekter til et emne for universitetsansatte, ville i århundreder have været ganske utænkeligt.

Nu viser en undersøgelse som forskere fra Københavns Universitet står bag, at

Sønderjylland er det sted i landet, hvor flest unge taler dialekt i deres dagligdag. Undersøgelsen inkluderer også brug af vendelbomål og bornholmsk. "De undersøgelser, vi har lavet med unge mennesker, viser, at det kun er i Sønderjylland, at de unge bruger dialekten til hverdag i skolen og med kammeraterne", siger Malene Monka, Nordisk Forskningsinstitut, til DR Syd. Hun tror, at de sønderjyske unge kan være med til at sikre dialektens overlevelse, når de bruger ord som "mojn", "knepkach" og "bom". "Det kan godt være, at dialekten på sigt vil blive udtyndet lidt fra generation til generation, fordi de unge ikke altid bruger helt specifikke sønderjyske ord. Men bare det, at de unge siger "æ" i stedet for "jeg" er med til at bevare dialekten", siger hun. Det tror jeg, hun har ret i. ●

JØRN LUND, professor i dansk sprog og formand for Dansk Sprog-nævn, skriver om sprog og kultur i Grænsen. Jørn Lund er medlem af Sprogforeningen, der har som formål at gavne dansk sprog og kultur i Sønderjylland.

HAARDER BLIVER NY GENERALKONSUL I FLENSBORG

Foto: Folketinget

Tidligere kulturminister Bertel Haarder afløser Henrik Becker-Christensen pr. 1. september 2017

Af Anna-Lise Bjerager

Tidligere kirke- og kulturminister Bertel Haarder (V) bliver ny generalkonsul i Flensborg fra 1. september 2017. Han afløser den nuværende generalkonsul Henrik Becker-Christensen, der har siddet på posten siden 1998.

Skiftet på posten som generalkonsul i Flensborg sker, efter at VLAK-regeringen blev dannet 28. november, hvilket resulterede i en større ministerrokade. Mette Bock (LA) afløste således Bertel Haarder som ny kultur- og kirkeminister.

Udenrigsminister Anders Samuelsen (LA) pointerer, at der er tale om en erfaren mand på posten som ny generalkonsul.

“Bertel Haarder har med sit indgående kendskab til politik, kultur, skole, højskole, sprog og kirke samt ikke mindst en livslang interesse for det dansk-tyske grænseland og dets mindretal, helt særlige forudsætninger for at løfte opgaven som Danmarks officielle repræsentant i Flensborg”, udtaler Anders Samuelsen og fortsætter:

“Jeg er sikker på, at han med sin særlige personlige baggrund, opvækst i grænselandet og store engagement vil blive en gevinst for Danmark, for samarbejdet med de lokale myndigheder og for dialogen med det danske mindretal syd for grænsen. Jeg er også glad for, at vi på denne måde i Grænselandet udnytter en erfaren politikers kompetencer til gavn for Danmark”.

På et pressemøde i Udenrigsministeriet 30. november udtalte Bertel Haarder, at han med sin opvækst på Rønshoved Høj-

skole og skolegang i Gråsten og sin store interesse for grænselandet og Sydslesvig regner med at kunne gøre en forskel.

“Som generalkonsul har jeg gode muligheder for at gøre danskerne opmærksomme på, at vi har et dansk mindretal syd for grænsen”, sagde Bertel Haarder ifølge Flensborg Avis og tilføjede med et smil.

“Jeg tror, jeg er velegnet til jobbet”.

“VELKOMMEN TIL, BERTEL”

Det danske mindretal i Sydslesvig hilser det velkommen, at Bertel Haarder skal være ny generalkonsul i Flensborg. Således skrev Flensborg Avis i en leder 1. december under overskriften: “Velkommen til, Bertel”:

“Det skal blive spændende at se, om en fuldblodspolitiker som han vil forsøge at åbne nogle nye døre”.

Generalsekretær Jens A. Christiansen, Sydslesvigsk Forening (SSF), mener, at Bertel Haarder vil kunne arbejde videre ud fra et “solidt fundament”, som hans forgænger Henrik Becker-Christensen har opbygget.

“Henrik Becker-Christensen har styrket forbindelsen mellem det danske generalkonsulat og det danske mindretal, og jeg håber, at Bertel Haarder vil fortsætte den linje”, siger han.

Flemming Meyer, der er formand for Sydslesvigsk Vælgerforening (SSW) er også positiv og noterer sig, at man med Bertel Haarder får en generalkonsul med et omfattende kendskab til grænselandet.

Inden den formelle udnævnelse af Bertel Haarder kan gennemføres, skal den tyske regering formelt acceptere den danske regerings plan om at udnævne Bertel Haarder til generalkonsul.

Udenrigsministeriet oplyser, at Henrik Becker-Christensen fortsætter i Udenrigsministeriets tjeneste. ●

GENERALKONSULATET I FLENSBORG

Kongelig Dansk Generalkonsulat i Flensborg er en af de danske repræsentationer i Tyskland under Udenrigsministeriet. Generalkonsulatet i Flensborg har som hovedopgave at følge udviklingen inden for det danske mindretal i Sydslesvig samt forholdet mellem mindretallet og flertalsbefolkningen som helhed i grænselandet. Det sker bl.a. ved møder inden for mindretallets organisationer og kontakt til den slesvig-holstenske landsregering. Generalkonsulatet har fem medarbejdere: Generalkonsulen, en konsul, to konsularmedarbejdere og en vagtmester. Generalkonsulatet har til huse i en villa på Nørregravene/Nordergraben i Flensborg, hvor der også er tjenestebolig.

ANMELDELSER

DENGANG POPULISME VAR RELIGIØS

Ny bog om religiøst opgør i Slesvig-Holsten i 1790'erne trækker paralleller til nutidens politiske opgør med eliten

Af Anders Raahauge

De gudelige vækkelsers historie vil mange kende til: Lægfolket, der i 1800-tallet rejste sig mod præsterne, der var fortalere for teologisk rationalisme og børn af oplysningstiden. Vækkelsesbevægelserne skabte konflikt og kan ses som en del af den uro, der førte til Enevældens fald i 1848 og fik betydning for grundtvigianisme, Indre Mission og bap-tisme.

Færre ved, at lægfolket i Slesvig-Holsten tyvstartede oprøret med åben og virksom reaktion på det, de så som en udvanding af forkyndelsen. Den spændende historie kan man nu stifte bekendtskab med i det fortræffelige værk "Værdikamp og folkeuro" af dr.phil. Lars N. Henningsen.

Der var flere grunde til, at gnisten sprang særlig tidligt i de sydlige dele af helstaten. Dels var det myndige lægfolk her ganske særligt myndigt og selvbevist. Dels tog staten allerførst initiativ til kirkens modernisering i Slesvig-Holsten – som en art pilot-projekt.

Lars N. Henningsen redegør for, hvorfor det imidlertid måtte komme til en konfrontation. Ikke mindst Slesvigs bønder var velstående, selvstændige og ikke af dem, der lod sig noget byde. Samtidig herskede ofte en sindets fromhed blandt mange hernede mod syd, nær tysk pietisme og hernehutisme. Og det Tyske Kancelli i København, centraladministrationens organ for Slesvig-Holsten, besluttede sig for, allerede i 1797 at udstede en ny kirkeordning, som skulle forny kirken i hertugdømmerne.

Der var det pikante ved den kongelige

forordning af 1797, som skulle knæsette reformerne af gudstjenesten i Slesvig-Holstens kirker, at den af forsigtighedsgrunde faktisk savnede kongens signatur. Det blev fatalt for dens gennemslagskraft, påpeger Henningsen.

Den stejle og trættekære landbefolkning i Slesvig reserverede nemlig sin karakteristiske vilje til konfrontation til de lokale myndigheder. Kongen i København omfattede de derimod med den dybeste hengivenhed. Når han altså ikke var reformens officielle giver, blev deres modstand særlig kraftig.

Protesterne begyndte i sydvest, bag digerne, og bredte sig mod nord og øst. Henningsen belyser nuanceret motiverne bag den folkelige modstand i sognene. Samtidens progressive betragtede nedladende arrogant uviljen som udslag af udannede vanemenneskers ubehag ved al forandring. En stædig almue ville helst synge den samme lille håndfuld salmer hver søndag i stedet for at tage mod tilbuddet om en stor, varieret buket, og de tålte ingen fornyelser af ritualerne.

Dette er heller ikke ganske forkert, men Henningsen viser, hvordan modstanden også sprang fra virkeligt åndfulde kilder. Landmanden udviste ofte større teologisk tæft end tidens toneangivende teologer. Han gik ikke udelukkende op i bevarelse af ydre ceremoniel, men ønskede pine-død sine synders nådige forladelse – ikke et foredrag om dyd og moralske fortræffigheder.

Protesterne betød, at forordningens reformer blev gjort frivillige, hvorfor de

i mange slesvig-holstenske landsogne slet ikke eller kun delvist indførtes. I købstæderne, hvor man gerne følger moden, var det en anden sag. Denne sejr for "pøbelen" efterlod adskillige ledende embedsmænd rystede over, at statsmagten således viste svaghed og lod sig kyse af folkestemninger. Der fandtes dog også fromme skikkelser i administrationen, der åndede lettet op.

Lars N. Henningsen fortæller hele historien med sikkert overblik og i et glasklart sprog. Værket er ualmindeligt smukt udstyret og rigt illustreret med knivskarpe billeder.

Og vil man trække paralleller til 2016, så er de jo oplagte. Det knitrer atter disharmonisk mellem *the establishment* og en tiltagende trodsig basis; nu er den folkelige opmærksomhed blot rykket fra det åndelige til det politiske.

Henningsen peger selv på paralleller til nutidens Folkekirke, hvor mange provster og præster med alskens fornyelse vil lokke husarerne ind i butikken. I dag udebliver imidlertid al folkelig reaktion; ikke kun den protesterende, men – til fornyerens frustration – tillige den taknemmelige. Horisonten er efterhånden afstukket af politikken alene. ●

Lars N. Henningsen: "Værdikamp og folkeuro – Bønder, præster og øvrighed i 1790'ernes Slesvig". Historisk Samfund for Sønderjylland, 363 sider. 268 kr.

ANDERS RAAHAUGE, mag.art. i litteraturhistorie og kulturjournalist, kst. sognepræst ved Sct. Marie Kirke i Sønderborg og medlem af Det Etske Råd.

ANMELDELSER

CIVILBEFOLKNINGEN BETALTE EN PRIS I 1864

Vellykket antologi på dansk og tysk om de menneskelige omkostninger for de civile, der under krigen måtte finde sig i indkvartering af soldater og tvangskørsel for militæret

Af René Rasmussen

I jubilæumsåret 2014 mødtes fagfolk fra Danmark og Tyskland og udvekslede viden om krigen i 1864. Det er der kommet en tosproget antologi ud af. Ti historikere sætter fokus på de civile sider af krigen.

Fra dansk side overser man ofte, at der var mange meget modstridende interesser i spil på tysk side i 1864: Det tyske Forbunds mindre stater, de rivaliserende stormagter Preussen og Østrig, og naturligvis slesvig-holstenerne med hertugen af Augustenborg i spidsen. Det var ikke let for Det tyske Forbunds civile forvaltning (civilkommissærerne) at balancere, og de blev snart skiftet ud med henholdsvis en preussisk og en østrigsk, hvis indbyrdes strid preusseren vandt.

Taberne blev hertugen af Augustenborg, hvis ambitioner om sit eget, selvstændige hertugdømme Slesvig-Holsten endnu en gang brast, slesvig-holstenerne, der nu blev preussiske undersåtter, og Østrig, der blev trængt ud af Det tyske Forbund, som Preussen herefter dominerede.

Det var striden om Slesvig-Holstens fremtid, der var den direkte anledning til den preussisk-østrigske krig i 1866.

Peter Wulffs, Johannes Rosenplänters og Jörg Rathjens bidrag føjer sig fint ind i hinanden med kun få, nødvendige gentagelser.

13 CIVILE DØDSFALD

Krigen i 1864 var efter omstændighederne skånsom over for civilbefolkningen, men krig vil dog altid medføre civile lidelser, afsavn og ulemper. Men meget interessant var der forskel på, hvor hårdt krigen

ramte. Inge Adriansen skriver om vilkårene i krigszonen på Als og Sundeved: tab af liv og ejendom, indkvartering af soldater på private ejendomme og ægtkørsel (tvangskørsel for militæret). Tretten civile dødsfald kostede krigen direkte eller indirekte. Men mange fik deres ejendomme nedrevet for at skaffe hærene tilkørselsveje eller frit skudfelt, og det kneb efterfølgende med at få udbetalt erstatning.

Leif Hansen Nielsen ser på forholdene i Aabenraa Amt, der lå uden for den egentlige krigszone. De preussiske og østrigske besættelsestropper opfattede sig og opførte sig som befriere af slesvig-holstenske brødre. Preussernes indkvartering og ægtkørsel var dog en byrde for civilbefolkningen – men næppe en større belastning end en tilsvarende dansk ville have været.

VEJLE AMT HÅRDT RAMT

Nord for Kongeåen var preusserne og østrigerne kommet til fjendeland, hvilket Steffen Elmer Jørgensen dokumenterer i sin artikel om administration, civilbefolkning og besættelsesmagt i Vejle Amt. Vejle blev ramt af gidseltagninger (militær tilbageholdelse af civile for at opretholde ro og orden), rekvisioner (tvangsafleveringer af fødevarer o.l.), ægtkørsler og indkvartering og måtte tilmed betale en enorm krigsskat. Hertil kom bombardementet af Fredericia og kampe omkring Vejle. Civilbefolkningen i Vejle Amt blev ramt hårdere end noget andet sted. Også disse tre artikler supplerer hinanden forbilledligt.

Hans Schultz Hansens emne er de danske og tyske nationale bevægelser og

kampen om Slesvigs fremtid i 1864. De tyske måtte se drømmen om et selvstændigt hertugdømme briste, mens danskerne lagde grunden til den senere nationale bevægelse, der skulle føre Nordslesvig "hjem" til Danmark igen.

Steen Bo Frandsen ser på den internt danske mistillid mellem hovedstaden København og jyske interesser, der ikke sjældent faldt bedre sammen med Slesvigs og Holstens end med Københavns på økonomiens og infrastrukturens område.

Martin Kriegers emne er den økonomiske og administrative udvikling i Slesvig-Holsten efter 1864. Navnlig udbygningen af den preussiske infrastruktur accelererede udviklingen. Silke Götttsch-Elten afrunder antologien med et bidrag om de preussiske bestræbelser for at fremme en preussisk identitet i Slesvig-Holsten efter inkorporationen af Slesvig-Holsten i 1867.

Antologien er veldisponeret og velredigeret; dens enkelte og prisværdigt korte artikler føjer sig naturligt sammen til en vellykket enhed. ●

Rainer Hering, Hans Schultz Hansen og Elke Imberger (red.): "1864 – Menschen zwischen den Mächten". Hamburg University Press, Rigsarkivet i Aabenraa og Landesarchiv Schleswig-Holstein, 2015. 490 sider, 250 kr.

RENÉ RASMUSSEN er historiker og museumsinspektør ved Sønderborg Slot

TÆNK EN GANG ...

Tekst & foto: Mette Bock

Her er Bente. Efternavnet er Lange og læg mærke til tørklædet. Der er musik i damen! Bente er en af de flere hundrede lærere, der dag efter dag, år efter år sørger for, at mindretallets børn i Sydslesvig lærer, hvad man nu skal lære på de danske skoler. Summen af kardemommen er, at dansk sprog og dansk kultur er det gennemgående krydderi i både foreninger og på skoler. Det er her, musikken kommer ind. Mere om det senere.

Bente er født i Flensborg i 1968. En vaskægte sydslesviger, som hun selv siger. Opvokset som tosproget og med tysk pas. Uddannet lærer i Tønder og Haderslev. "I min familie er der både danske og tyske statsborgere, og sådan har familier henede jo ofte rødder i flere retninger", siger Bente.

Hun har været lærer i Sydslesvig siden 1993 og er i dag på Ejderskolen i Rendsborg. Her mødte jeg Bente for første gang ved Årsmøderne i år. Jeg blev blæst fuldstændig omkuld af korets høje niveau og den begejstring, jeg mærkede hos de mange små korsangere. Over halvdelen af skolens børn synger i kor. Også drengene.

"Vi har 60 elever i koret fra 3.-8. klasse og 31 i minikoret fra 1-2 klasse", fortæller Bente, som leder korene sammen med sin kollega Inga Lausen. Hvad er det så musikken kan? "Musik bringer glæde, det lærer børnene samarbejde – og så er det at synge på dansk en meget effektiv sprogundervisning", siger

Bente. Musik og sprog rimer nemlig på kultur, dannelse og identitet.

Bente er også aktiv sydslesviger i den forstand, at hun er næstformand i SSF Rendsborg by og yderligere sidder i amtsstyrelsen i Rendsborg/Eckernførde amt. I Rendsborg har der været medlemstilgang i de seneste år, så der er masser af liv i foretagendet. Også i de yderste provinser.

Nu er der sikkert mange, der har fået lyst til at høre børnene fra Rendsborg. Og ved I hvad? Så skal I bare sætte kryds i kalenderen og komme til Sendemandsmøde i Vingsted næste år. Vi har lavet aftalen – og det bliver SÅ smukt! ●

Interviewet er lavet, inden Mette Bock gik af som formand for Grænseforeningen.

Annonce

Modtag magasinet Grænsen

Få leveret tankevækkende artikler om mindretal, sprog og kultur direkte til din postkasse seks gange om året.

Et abonnement koster 240 kr. om året, og så bliver du samtidig medlem af Grænseforeningen.

Ring til tlf. 3311 3063 eller skriv til info@graenseforeningen.dk eller

Grænseforeningen
Peder Skrams Gade 5, 2.
1045 København K

GRÆNSEFORENINGEN
FOR EN ÅBEN DANSKHED

THERKELSENS HJØRNE

Find en varig løsning for Christianslyst

Af Knud-Erik Therkelsen

Grænseforeningens bestyrelse følger udviklingen omkring Christianslysts fremtid tæt. Vi er optaget af at sikre rimelige overnatningsmuligheder til de skoler, der vil på lejrskole i Sydslesvig, og gerne flere skoler end tilfældet er i dag. Ligeledes vil vi gerne sikre vore foreninger og andre besøgende en overnatningsmulighed, der svarer til den, som Christianslyst kan byde på.

Vore lokalforeninger spørger igen og igen: Kan vi risikere at bestille Christianslyst til næste års Sydslesvigturn? Hvad nu hvis stedet er solgt? Kan vi få indkvartering andre steder, eller risikerer vi at måtte aflyse?

Det er ikke nemt at svare på, og der er derfor overhængende risiko for, at snakken om Christianslyst udvikler sig til en selvopfyldende profeti. Den uafklarede fremtid afklarer sig selv, fordi kunderne ikke kan leve med den nuværende usikkerhed. Det må samtidig være noget af en udfordring at fastholde personalet på en institution, hvor ejeren har meddelt, at man sælger huset på et eller andet tidspunkt i løbet af et par år. Hvordan fastholder man engagement og arbejdsglæde under et sådant måske/måske-ikke vilkår?

Den selvopfyldende profeti understreges på internettet. Søger man på Google efter Christianslyst, og det gør mange kommende kunder naturligvis, får man en meget synlig artikel med overskriften "Christianslyst lukkes" og to linjer længere nede: "SdU lukker Christianslyst i slutningen af november 2016".

I Grænseforeningens bestyrelse har mange det lidt svært ved at forstå sammenhængen. På den ene side bevilger bestyrelsen 50.000 € i tilskud til Christianslyst i 2017 og 2018, men på den anden side kan bestyrelsesmedlemmer på nettet se Christianslyst omtalt som lukket.

Samtidig hører vi, at Christianslyst er sat til salg for 3.000.000 €, svarende til 22,5 mio. kr. Og at der kun har været en henvendelse, som viste sig ikke at være seriøs. Siden er prisen sat ned til 2.750.000 €. Vi kender ikke

prisniveauet på den type ejendom i Slesvig-Holsten, men det forekommer at være en høj pris, når man samtidig har meldt et meget højt vedligeholdelsesbehov ud. Det vil tage mange måneder, om ikke år at finde en køber. Selvopfyldende profeti.

Grænseforeningen anerkender Sydslesvigs danske Ungdomsforeningers (SdU) suveræne ret til at sælge Christianslyst. Men det forekommer os forfejlet og respektløst over for både personale og kunder i Grænseforeningen at fastholde os i usikkerhed. "Hvor længe har jeg mit job?", må personalet spørge. "Hvornår kan jeg være sikker på min reservation?" spørger vi.

Grænseforeningens bestyrelse og de mange lokalforeninger, den repræsenterer, har diskuteret Christianslyst på mødet den 26. november. Bestyrelsen opfordrer SdU til at melde klart ud, at en køber først kan overtage ejendommen den 1. december 2018. Så kender lokalforeningerne og andre betingelserne og vil med sindsro kunne arrangere deres besøg i Sydslesvig. Og ledelsen på Christianslyst kan modtage og bekræfte bestillinger med fynd og klem uden at have uld i munden og dårlig samvittighed. Og vi undgår, at den nuværende situation udvikler sig yderligere i retning af en selvopfyldende profeti, hvor Christianslyst også står tom i højsæsonen.

Samtidig kan Gæsteværelsesudvalget, der arbejder med at finde alternative løsninger til Christianslyst, få tid til også at udvikle det alternativ, at det samlede mindretal og Grænseforeningen finder en holdbar løsning, så både vi og de tusindvis af skolebørn og unge på lejrskole og studietur fortsat kan besøge Sydslesvig og være i gode rammer. Dansk Skoleforening og Grænseforeningen har i samarbejde med Sydslesvigudvalget taget det tunge læs i 2017 og 2018. Der må kunne findes en varig, fælles løsning.

*Knud-Erik Therkelsen
er generalsekretær i Grænseforeningen*

LOKALFORENINGER

FOREDRAG OG MØDER ARRANGERET AF LOKALFORENINGERNE

SYDDANMARK

Aabenraa

10. februar kl. 19.30. Folkehjem i Aabenraa. Afstemningsfest. Arrangører: Sprogforeningen, Foreningen Norden, Frederiksklubben, Skoleforeningen og GF Aabenraa.

Haderslev

19. januar kl. 19.30. Vojens Mu-

sik- og Kulturhus. Fællessang og fortællinger om højskolesange med Karen Hanne Munk under overskriften "Højskolesangbogen, for en åben danskhed". Entré/kaffe: 80 kr.

10. februar kl. 19.00. Hotel Norden. Afstemningsfest. Festsale ved tidl. kultur- og kirkeminister Bertel Haarder. Under-

holdning ved sanggruppen De Hylende Hunde fra Øster Lindet under ledelse af Ellinor Jensen. Fællessang. Entré/kaffe: 100 kr. Ikke-medlemmer: 150 kr.

Kolding og omegn

26. januar kl. 18.00. Hotel Vamdrup, Torvet 1, 6580 Vamdrup. Spis sammen aften. Arne Rosenkvist fortæller om og ▶

Annonce

Fuld fokus på grænselandet - hver dag på to sprog!

Med Flensborg Avis får du dagligt det fulde udbytte af grænselandet.

Desuden sammenfatter og analyserer vi for dig de overordnede begivenheder i Danmark og Tyskland.

På de bærende artikler er der resumeer på det modsatte sprog. Så du ikke går glip af noget!

www.flade.de

FLENSBORG AVIS

... vi gør Danmark lidt større

LOKALFORENINGER

► viser lysbilleder fra De Dansk-vestindiske Øer. Pris inkl. dagens ret, en øl/vand/vin og kaffe med småkage: 150 kr. Tilmelding senest 19. januar: Tlf. 7558 3310 eller 7558 3305 (efter kl. 17). Arrangør: GF Kolding i samarbejde med Hist. Top. Forening i Vamdrup.

10. februar kl. 19.00. Brødre-menighedens Hotel, Lindegade 25, Christiansfeld. Afstemningsfest. Taler ved bl.a. seminarielektor Jørn Buch, Haderslev. Programmet annonceres i dagspressen. Pris inkl. kaffebord: 100 kr.

Rødding - Vejen

10. februar kl. 19.00. Konfirmandhuset, Brudepladsen 1, Skodborg, 6630 Rødding. Afstemningsfest. En aften med foredrag, fællessang, kaffe og kage. Pris: 75 kr. inkl. kaffe og kage. Arrangører: Skodborg Hjemstavnsforening, Skodborg Arkiv og Menighedsråd og Rødding - Vejen Grænseforening.

10. februar kl. 19.30. Sdr. Hygum Forsamlingshus, Ribevej 51, Sdr. Hygum, 6630 Rødding. Afstemningsfest. Foredrag, fællessang, kaffe og kage. Pris: 75 kr. inkl. kaffe og kage. Arrangører: Sdr. Hygum Forsamlingshus, Sdr. Hygum og Rødding Lokalhistorisk Forening og Rødding - Vejen Grænseforening.

Sønderborg

12. februar kl. 14.00. Broager-Salen ved Broager-Hallen. Afstemningsfest. Tale ved formand i Sydslesvigsk Forening Jon Hardon Hansen. Underholdning ved Allsundorkestret. Arrangeres i samarbejde med Broager Nationale Udvalg og Foreningen Norden. Entré/kaffe: 75 kr.

Tønder

26. januar kl. 18.00. Slogs Herreds Hus i Bylderup. Grønlang-

kålsspisning. Underholdning: "Tante Tottes Knævarmere". Pris inkl. middag og kaffe: 200 kr. Tilmelding senest 22. januar til Slogs Herreds hus tlf. 7476 2400, Ingeborg Dahlmann tlf. 7476 2401, Birgitte Gabs tlf. 7473 4476 eller Jens Andresen tlf. 7483 5360 eller mail: jensandresen@bbsyd.dk.

10. februar kl. 19.30. Forsamlingshusene i Møgeltønder, Skærbæk, Bredebro, Løgumkloster og Jejsing. Afstemningsmøder. Arrangeres af forsamlingshusene eller de lokalhistoriske foreninger og støttes af Tønder Amts Grænseforening. Møderne annonceres i ugeaviserne.

Vejle Vesteregn

23. januar kl. 19.00. Balle Forsamlingshus, Ballevej 50, 7182 Bredsten. Reformationsjubilæum. Foredrag af dr.theol. Martin Schwarz Lausten: "Martin Luther - munk, oprører, reformator". Arrangeres i samarbejde med Balle Valgmenighed, Balle Forsamlingshus, Skibet menighedsråd og Folkeuniversitet-Vejle. Entré/kaffe: 80 kr.

10. februar kl. 16.00. Vingsted Mølle, Vingstedvej 58, 7182 Bredsten. Afstemningsfest. Foredrag af professor dr.phil. Steen Bo Frandsen: "Nutiden ændrer historien", om grænsen og naboskabet som et tema med stadig skiftende variation. Arrangeres i samarbejde med Historisk Selskab for Sydøstjylland og Folkeuniversitet-Vejle. Entré/kaffe: 80 kr.

NORDJYLLAND

Mariagerfjord

22. januar kl. 17.00. Johanneskirkens mødelokale, Vorup Boulevard 29, Randers SV. Glant sønderjysk awten. Grønlangkål og brødtorte. Pris: 120 kr. Tilmelding senest 10. januar på tlf. 6127 4175.

6. februar kl. 14.45. Den Bette Skole, Elkjærsvvej 2, Skelund, 9560 Hadsund. Foredrag af professor Uffe Østergaard: "Grænser og grænseland". Arrangeres i samarbejde med Den Bette Skole. Pris: 80 kr. inkl. kaffe.

MIDTJYLLAND

Horsens og omegn

8. februar kl. 18.00. Klostergården. Grønlangkål lavet af Karin og Carl fra Sejet og dessert. Som underholdning vises filmen "Babettes Gæstebud". Pris: 125 kr. Drikkevarer kan købes. Tilmelding senest 1. februar til Svend Bonefeld på tlf. 7561 6411 eller mail svendbonefeld@live.dk eller Jens Nørgaard på tlf. 7575 2221 eller mail jenstopquilt@gmail.com.

Randers og omegn

22. januar kl. 17.00. Johanneskirkens mødelokale, Vorup. Glant awten. Sønderjysk grønlangkål og rugbrødstorte. Sang og fortælling. Pris: 120 kr. Tilmelding senest 12. januar til Ingeborg Grønæk på tlf. 8642 8081 eller Karen-Margrethe Møller på tlf. 2192 1135.

Ringkøbing og omegn

12. januar kl. 19.30. Aktivitetscentret, Fjordparken, Holmelunden 10, Ringkøbing. Billedforedrag af fhv. lærer og forfatter Christian Ulrik Lauridsen, Vejle: "I min farfars fodspor", om Dansk Vestindien, øernes historie og gendarmeriet. Arrangeres i samarbejde med Folkeuniversitetet og Grænseforeningen for Skjern/Tarm/Videbæk. Pris: 80 kr. Tilmelding senest 9. januar til pmjohannsen@gmail.com / tlf. 2926 8943.

Silkeborg-Hammel og omegn

12. januar kl. 12.00. Medborgerhuset, Bindsevs Plads 5, Silkeborg. Nytårskur med gule ærter.

Pottemageregnens Cabaret-hold underholder med "Swingtime igen - for fuld musik". Tilmelding senest 3. januar til Grethe Svendsen på tlf. 8684 6992. Pris: 200 kr. inkl. en øl/vand, en snaps, gule ærter, kaffe med æblekage Arrangeres i samarbejde med Foreningen Norden.

6. februar kl. 19.00. Sejs-Svejbæk Kirkes sognekøle, Julsøvej 130, 8600 Silkeborg. Foredrag med formand i Grænseforeningen Mette Bock: "Grænsekonflikter og nationalisme". Bestyrelsen vil denne aften udvide kaffebordet, så det ligner et sønderjysk kaffebord. Pris: 50 kr. inkl. kaffe/te.

Skanderborg og omegn

20. februar kl. 18.30. Kirkecentret ved Skanderup Kirke. Sønderjysk grønlangkål med tilbehør. Foredrag af fhv. sognepræst ved Vor Frelzers Kirke i Horsens Marianne Boesen: "Mennesket Kaj Munk". Tilmelding senest 13. februar til Doris Nielsen på tlf. 86571361. Pris: 100 kr. inkl. spisning.

Skjern-Tarm-Videbæk Egnen

6. januar kl. 16.00. Frivilligcentret, Rolighedsvej 5, Videbæk. Nytårskur. Fællessang og nytårshilsner med champagne og kransekage. Arrangementet er gratis.

12. januar kl. 19.30. Aktivitetscentret, Holmelunden 10, Ringkøbing. Foredragsaften. For program se "Ringkøbing og omegn". Tilmelding senest 9. januar til pmjohannsen@gmail.com / tlf. 2926 8943.

Viborgegnen

18. januar kl. 19.30. Viborg Hovedbibliotek, Vesterbrogade 15, 8800 Viborg. Grænseforeningens unge kulturmodeambassadører holder dialogmøde med fokus på

identitet, nationalitet og medborgerskab. Debat: Hvordan kan erfaringerne fra det dansk-tyske grænseland bruges i en nutidig dansk kontekst?

SJÆLLAND

Dianalund og Stenlille

26. januar kl. 19.30. Degneparken, Degneparken 1, 4293 Dianalund. Foredrag af lokalhistoriker Ole G. Nielsen om udvalgte herregårde i grænselandet.

16. januar kl. 18.30. Sognets Hus i Maribo, Kirkestræde 6, Maribo. Grønlangkålsspising. For program se "Lolland". Tilmelding senest 10. januar til Lone Gliese på tlf. 5475 9453 eller e-mail: gliese@waoopost.dk.

Næstved

20. januar kl. 18.00. - VISP (VIDENScenter for Specialpædago-

gik) Birkebjerg Alle 3, Næstved. Underholdningsaften. Sønderjysk grønlangkål med rødbeder, snaps og øl/vand. Fællessang og underholdning ved Seniorkoret. Pris: 200 kr. inkl. mad og underholdning. Tilmelding senest 9. januar til Lars på tlf. 5573 2635 eller Carl på tlf. 2145 2972.

Lolland

16. januar kl. 18.30. Sognets Hus, Kirkestræde 6, 4930 Maribo. Grønlangkålsspising med sønderjysk præg. Underholdning ved Lirekasemanden og hans kone. Pris: 175 kr. ekskl. drikkevarer, som kan købes til rimelige priser. Tilmelding senest 12. januar til Lone Gliese på tlf. 5475 9453 eller på mail: lone.gliese@waoopost.dk.

Ringsted og omegn

7. februar kl. 19.00. Aanlægspaviljonen, Tvær Alle 5, Ringsted.

Mogens Larsen fortæller om stormfloder og halliger (uinddæmmede øer) i vadehavet gennem tiderne. Der bor omkring 300 mennesker på disse øer.

Sorø

25. januar kl. 19.00. Kaarsbergcentret. Fællesmøde med Foreningen NORDEN og Grænseforeningen. Sognepræst i Sorø Lis Samuelsen præsenterer det land, som hun kommer fra i foredraget "Færøerne - en del af Rigsfællesskabet". Arrangementet er en optakt til dette års studie- og oplevelsestur, der går til Færøerne midt i juli måned 2017.

HOVEDSTADEN

Hillerød

7. januar kl. 14.30. Frivilligcenter Hillerød, Fredensvej 12 c, Hillerød. Nytårskur. Troubadouren René Schmidt underholder

med "Skandinavien rundt", en blanding af musik, koncert og foredrag. Gratis for medlemmer. Pris for ikke-medlemmer: 50 kr.

Foredrag/møder og ture/rejser, der ønskes omtalt i Grænsen, bedes sendt til foreningskonsulent Claus Jørn Jensen, Aabenraavej 22, Dybbøl, 6400 Sønderborg, cjj@graenseforeningen.dk. Deadline: 13. januar 2016.

Se lokalforeningernes detaljerede program på: www.graenseforeningen.dk/kalender

Grænsen nr. 6/december 2016

Udgiver

Grænseforeningen
Peder Skrams Gade 5, 1054 København K

Redaktion

Anna-Lise Bjerager (ansv. redaktør)
alb@graenseforeningen.dk, tlf. 3031 6113

Forsidefoto i dette nummer

Niels Åge Skovbo

Layout

Prik grafisk tegnestue

Tryk

Jørn Thomsen Elbo A/S

Abonnement

Grænseforeningen
info@graenseforeningen.dk, tlf. 3311 3063

Udgivelsesplan 2017

Nr. 1: 10. februar

Nr. 2: 20. april

Nr. 3: 2. juni

Nr. 4: 25. august

Nr. 5: 13. oktober

Nr. 6: 8. december

Deadline: 3 uger inden udgivelsesdato

Uopfordrede indlæg modtages gerne, dog uden garanti for trykning.

Læs magasinet Grænsen digitalt:

www.graenseforeningen.dk/gransen

ISSN: 0903-2223

Grænseforeningens kontor

Peder Skrams Gade 5, 1054 København K
Tlf. 3311 3063, www.graenseforeningen.dk

Protektor: Hans Kongelige Højhed Prins Joachim

Formand

Jens Andresen
ja@graenseforeningen.dk, tlf. 4043 7008

Generalsekretær

Knud-Erik Therkelsen
ket@graenseforeningen.dk, tlf. 2023 1984

Grænseforeningens formål

Det er Grænseforeningens formål at støtte danskheden i grænselandet, særligt syd for grænsen, at udbrede kendskabet til grænselandets forhold samt at bevare og styrke dansk sprog og kultur.

Grænseforeningens vision

Erfaringerne fra det dansk-tyske grænseland er en væsentlig inspiration for sproglig og kulturel mangfoldighed i en verden under forandring.

Grænseforeningens værdier

Grænseforeningen er en vigtig folkelig basis for den danske stats støtte til det danske mindretal i Sydlesvig og er uafhængig af partipolitiske interesser.

Grænseforeningen mener og siger:

- Demokrati, ytringsfrihed og ligeværd gælder for alle, også i forholdet til mindretal.
- Forankring i egen kultur er en forudsætning for at have forståelse for andre kulturer.
- Kulturelle mindretal er en vigtig ressource i et demokratisk samfund.
- Dansk sprog og kultur styrkes i mødet med andre sprog og kulturer.

Grænseforeningens bestyrelse

Formand: Jens Andresen, Løgumkloster

1. næstformand: Jørgen Bruun Christensen, Nykøbing Mors

2. næstformand: Per Grau-Møller, Faaborg-Midtfyn

Region Syddanmark

Per Grau Møller, Nr. Lyndelse
Kirsten Rykind-Eriksen, Randbøldal
Else Tornbo, Sønderborg

Region Midtjylland

Bo Trelborg, Tarm
Karen-Margrethe Møller, Randers

Region Nordjylland

Karsten Nørgaard Simonsen, Aalborg
Jørgen Bruun Christensen, Nykøbing Mors

Region Sjælland

Lars Bjerre, Næstved
Ruth Villadsen, Sorø

Region Hovedstaden

Niels Jørgen Heick, Hillerød
Ove Nissen, Rungsted Kyst

Ressourcepersoner

Per Paludan Hansen, Frederiksberg
Peder Damgaard, Kollund
Steen Bo Frandsen, Hannover

Gammelskov Batteri ved Agerskov var med sine to kaliber 24 cm skibskanoner det største af batterierne i Sikringsstilling Nord. For yderligere information se www.sikringsstillingnord.dk.

ET VÆRN MOD FJENDEN DER ALDRIG KOM

I år er 100-året for opførelsen af Sikringsstilling Nord, der blev anlagt tværs henover Sønderjylland 1916 til 1918. Forsvarsværket, der skulle sikre det tyske kejserrige, forsvandt i glemslens tåger. Nu forsøger engagerede frivillige at trække det frem

Af Merlin Christophersen

Det er almindeligt kendt, at Danmark forholdt sig neutralt under Første Verdenskrig. Hvad de færreste nok ved er, at tyskerne var så bange for et dansk-britisk angreb fra nord, at de byggede et omfattende forsvarsværk tværs henover Sønderjylland.

Men angrebet udeblev som bekendt, og Sikringsstilling Nord med dens over 800 bunkere, svære kanonbatterier, maskingeværstillinger, skyttegrave, pigtrådshegn og endda togbaner til transport af det tunge artilleriskyts, stod ubenyttet hen, da det tyske kejserrige tabte krigen.

Alt det er der ikke umiddelbart noget, der vidner om i dag. Men spredt i landskabet henligger stadig henved 75 forholdsvis intakte bunkeranlæg, over 60 ruiner og en del bunkere skjult under jorden. Af dem er mange tilgængelige for den interesserede besøgende.

EN SKJULT HISTORIE

Dan Obling fra Toftlund er næstformand i Støtteforeningen for Sikringsstilling Nord. Han fortæller, at Sikringsstilling Nord er unik i Europa, både hvad angår anlæggets omfang og bevaringsgrad, og han engagerer sig i at oplyse om det forholdsvis ukendte forsvarsværk.

“Sikringsstilling Nord er et stort puslespil, og der mangler en hel del brikker. Al dokumentation gik op i flammer, da det tyske militærarkiv i Potsdam brændte efter et luftangreb under Anden Verdenskrig. Og det danske militær, der efter Genforeningen i 1920 valgte

at sprænge de fleste bunkere, udfærdigede kun mangelfulde rapporter om stillingen”, siger Dan Obling, der selv har været med til at fritlægge 12-14 af bunkerne og har skrevet artikler om Sikringsstilling Nord.

Dan Obling og de 60-70 medlemmer af Støtteforeningen for Sikringsstilling Nord arrangerer ture til bunkere og bunkerruiner, fjerner krat og jord fra anlæggene og opsætter og aktualiserer informationstavler i samarbejde med Museum Sønderjylland. Arbejdet foregår på frivillig basis, men det skrider langsomt fremad, for Museum Sønderjylland mangler økonomiske midler.

UD AF GLEMSLENS TÅGER

To frivillige pionerer var nu afdøde ingeniør Mogens Scott Hansen og hans hustru Mette, der fra 1969 og op til 1990'erne brugte enorme kræfter på at dokumentere historien om Sikringsstilling Nord, der i årtierne forinden var helt forsvundet, gemt i landskabet og glemt i skriftlige kilder. I 20 år arbejdede Mogens Scott Hansen ulønnet ca. 100 timer om ugen. Han ledte efter og markerede anlæg i landskabet, interviewede mere end 700 sønderjyder med kendskab til forsvarsværket og indsamlede kort, billeder og tekster.

Mogens Scott Hansens bogsamling og en del af hans dokumentation kan ses i det formidlingscenter, Støtteforeningen for Sikringsstilling Nord har indrettet i Agerskov Skole. ●